

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

**ANTALYA'DA ORTAÇAĞ MİMARİSİNDE KULLANILAN
BEZEMELERİN GÜNÜMÜZDEKİ İZLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Melek ERSOY DEMİRTAŞ

Danışman

Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNÇ

Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2024

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Melek Ersoy Demirtaş'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞENOĞLU

(İmza)

Üye (Danışmanı): Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNÇ

(İmza)

Üye: Doç. Dr. Ekin KAYNAK İLTAR

(İmza)

Tez Başlığı: Antalya'da Ortaçağ Mimarisinde Kullanılan Bezemelerin Günümüzdeki İzleri Üzerine Bir İnceleme

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi: 05 /07 /2024

Mezuniyet Tarihi: / /2024

Prof. Dr. Tuncer DEMİR

Müdür

AKADEMİK BEYAN

T. C. AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum: “Antalya’da Ortaçağ Mimarisinde Kullanılan Bezemelerin Günümüzdeki İzleri Üzerine Bir İnceleme” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

Melek Ersoy Demirtaş

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Ortaçağ Anadolu'sunun mimari mirasını ve bu mirasın günümüz Antalya'sındaki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Ortaçağ boyunca, özellikle Selçuklu döneminde, mimaride süslemenin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu dönemde kullanılan süsleme teknikleri, hem estetik hem de sembolik anlamlar taşıyan çeşitli formlarla ifade edilmiştir. Bu bağlamda, Selçuklu dönemi yapılarındaki süslemelerin incelenmesi, sadece tarihsel bir değere sahip olmakla kalmayıp, aynı zamanda günümüz mimarisine olan etkilerini de anlamamıza yardımcı olmaktadır.

Antalya'nın 11. ve 14. yüzyıllar arasındaki mimari eserlerini incelemek, bu bölgedeki tarihi gelişimin izlerini sürmek ve modern Antalya mimarisindeki yansımalarını keşfetmek bu çalışmanın temel hedefidir. Bu doğrultuda, Selçuklu dönemine ait yapıların detaylı bir analizini yaparak, geometrik, figürlü, bitkisel ve yazılı desenlerin kullanımını incelemekteyiz. Bu incelemeler, mimaride süslemenin evrimini ve günümüzdeki etkilerini ortaya koyarak, tarihsel ve modern mimari arasındaki bağlantıları detaylı bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım. Özellikle, çalışmam süresince bana rehberlik eden danışmanım ve akademik destek sağlayan tüm öğretim üyelerine minnettarım. Ayrıca, çalışmanın her aşamasında yanımda olan aileme ve sevgili eşim Fırat DEMİRTAŞ'a teşekkür ederim. Bu çalışmanın, mimarlık tarihi ve güncel mimari uygulamalar açısından önemli bir kaynak olmasını umuyorum. Selçuklu döneminin zengin mimari mirasını ve bu mirasın modern Antalya'da nasıl yaşatıldığını anlamak, gelecekteki mimari çalışmalar için ilham verici olacaktır.

Saygılarımla,

Melek Ersoy Demirtaş

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTALYA

İKİNCİ BÖLÜM

ANTALYA'DAKİ ORTAÇAĞ MİMARİ YAPILARI VE SÜSLEME

2.1. Süsleme	8
2.2. Antalya'daki Ortaçağ Mimari Yapıları	17
2.2.1. Medreseler	18
2.2.1.1. İmarek Medresesi.....	18
2.2.1.1.1. Süsleme:	18
2.2.1.2. Atabey Armağan Medresesi.....	21
2.2.1.2.1. Süsleme	22
2.2.1.3. Karatay Medresesi	24
2.2.1.3.1. Süsleme	25
2.2.2. Yivli Minare Külliyesi.....	28
2.2.2.1. Yivli Minare Cami ve Yivli Minare Yivli Minare Hamamı	28
2.2.2.1.1. Yivli Minare Külliyesi Süsleme	29
2.2.2.2. Mevlevihane.....	33
2.2.2.2.1. Mevlevihane Süsleme	34
2.2.3. Hanlar	35
2.2.3.1. Şarapsa Han	35
2.2.3.1.1. Süsleme	36
2.2.3.2. Kırkgöz Han.....	36
2.2.3.2.1. Kırkgöz Han Süsleme.....	37
2.2.3.3. Kargı Han.....	39
2.2.3.3.1. Süsleme	40
2.2.3.4. Evdir Han	41
2.2.3.4.1. Süsleme	41
2.2.3.5. Alara Han	42
2.2.3.5.1. Süsleme	45
2.2.3.6. Kızlar Hanı- Çeşmesi.....	47
2.2.3.6.1. Süsleme	47
2.2.4. Sarnıclar.....	47
2.2.4.1. Mücdüddin Sarnıcı.....	47
2.2.4.1.1. Süsleme	48
2.2.5. Mescitler ve Türbeler.....	48
2.2.5.1. Andızlı Camii.....	48

2.2.5.2.Şeyh Sücaeddin Türbesi	49
2.2.5.2.1.Süsleme	49
2.2.5.3.Has Balaban Mescidi ve Hamamı	49
2.2.5.4.Akşebe Sultan Türbesi ve Mescidi	50
2.2.5.4.1. Akşebe Sultan Türbesi ve Mescidi Süsleme	50
2.2.5.5.Ahi Yusuf Türbesi Mescidi	51
2.2.5.5.1. Ahi Yusuf Türbesi Mescidi Süsleme	52
2.2.5.6.Kara Molla Mescidi	53
2.2.5.6.1. Kara Molla Mescidi Süsleme	53
2.2.5.7.Küçük Mescit	53
2.2.5.8. Şeyh Sucan Türbesi.....	53
2.2.6. Köprüler.....	53
2.2.6.1.Düden Çayı Köprüsü	54
2.2.6.1.1.Süsleme	54
2.2.6.2.Belkıs (Köprüpazar) Köprüsü	54
2.2.6.2.1. Belkıs (Köprüpazar) Köprüsü Süsleme.....	55
2.2.6.3. Gündoğmuş (Kemer) Köprüsü.....	55
2.2.6.4. Manavgat-Naras Köprüsü	55
2.2.7.Hamamlar	55
2.2.7.1.Sugözü Hamamı.....	55
2.2.7.2.Balıkpazarı Hamamı	56
2.2.7.2.1. Balıkpazarı Hamamı Süsleme	58
2.2.7.3.Alara Kasrı ve Hamamı	58
2.2.7.4.Alara Han Çeşmesi	58
2.2.7.5.Alara Aşağı Hamam.....	58
2.2.8.Antalya İçkale.....	58
2.2.8.1.Süsleme	60
2.2.9.Alanya Kalesi	60
2.2.9.1. Alanya Kalesi Süsleme	62
2.2.10. Saraylar ve Köşkler	62
2.2.10.1.Alanya Sarayı.....	62
2.2.10.2.Güleşen Köşkü.....	67
2.2.10.2.1. Güleşen Köşkü Süsleme	67
2.2.10.3.Hacı Baba Köşkü	68
2.2.10.4. Kaledran Köşkü	68
2.2.10.5.Şikarhane Köşkü	69
2.2.10.5.1. Şikarhane Köşkü Süsleme.....	69
2.2.10.6.Sugözü Köşkü	70
2.2.10.6.1. Sugözü Köşkü Süsleme.....	70
2.2.10.7.Sedre Köşkü	70
2.2.10.7.1. Sedre Köşkü Süsleme.....	70
2.2.10.8. Kemer Av Köşkü.....	71
2.2.10.8.1. Kemer Av Köşkü Süsleme.....	72
2.2.10.9. Muratpaşa Eski Yapı	72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SELÇUKLU MİMARİSİNDEN GÜNÜMÜZ MİMARİSİNE YANSIMALAR

3.1. Mimari Formlar.....	74
3.2. Süsleme Unsurları.....	75
SONUÇ	78
KAYNAKÇA.....	83
LEVHALAR.....	89

KISALTMALAR LİSTESİ

MÖ Milattan Önce

yy. Yüzyıl

MS Milattan Sonra

Cm santimetre

H Hicri

m Metre

Cnc Computer Numerical Control

ÖZET

Antik dönemden günümüze kadar mimaride süsleme her zaman önemli bir yer tutmuştur. Bu durum farklı kültür ve dönemlerde de kendini göstermiştir. Özellikle Selçuklu dönemi yapılarında, süslemenin mimarideki önemi açıkça görülmektedir. Bu dönemde kullanılan süsleme teknikleri hem estetik hem de sembolik anlamlar taşıyan çeşitli formlarla ve figürlerle ifade edilmiştir. Malzeme ve teknoloji zamanla değişmiş olsa da, süsleme mimarideki yerini ve önemini korumuştur.

Bu çalışma, 11. ve 14. yüzyıllar arasında Antalya mimarisinin günümüz Antalya mimarisine etkilerini araştırmaktadır. Antalya'daki Selçuklu dönemine ait mimari eserlerin incelenmesi ve günümüz mimarisindeki yansımalarının belgelenmesi üzerine odaklanılmıştır. Yapılar üzerindeki süslemelerin detaylı bir analizi yapılarak geometrik, figürlü, bitkisel ve yazılı desenlerin kullanımı incelenmiştir. Çalışma, Antalya'nın tarihsel gelişiminden başlayarak Ortaçağ mimarisindeki süslemenin evrimini ve günümüzdeki etkilerini sistematik bir şekilde ele almaktadır. Levhalarda karşılaştırmalı gözlemler, Selçuklu mimarisinin günümüz yapıları üzerindeki izlerini ve süsleme unsurlarının değişimini ortaya koymaktadır. Mimari formların yanı sıra süsleme unsurları da detaylı olarak incelenmiş, geometrik desenlerin önemli bir yer tuttuğu, figürlerin ve bitkisel süslemelerin de kullanıldığı vurgulanmıştır. Araştırma, günümüz mimarisinde Selçuklu mirasının izlerini ve süsleme unsurlarının evrimini akademik bir çerçevede ele almaktadır. Bu kapsamda, Selçuklu döneminin mimari mirası ile modern Antalya'nın mimari yapıları arasındaki bağlantılar detaylı bir şekilde ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın bulguları hem mimarlık tarihi hem de güncel mimari uygulamalar açısından önemli bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antalya, Ortaçağ Mimarisi, Anadolu Selçuklu Devleti, Mimaride Süsleme

ABSTRACT

Throughout history, decoration has always played a significant role in architecture, which is evident across different cultures and periods. This is particularly true in Seljuk architecture, where the importance of decoration is clearly seen. The decorative techniques used during this period were expressed in various forms and figures that carried both aesthetic and symbolic meanings. Although materials and technology have changed over time, the importance of decoration in architecture has remained.

This study investigates the influence of Antalya's architecture from the 11th to the 14th centuries on contemporary architecture in Antalya. It focuses on examining Seljuk period architectural works in Antalya and documenting their reflections in today's architecture. A detailed analysis of the decorations on buildings is conducted, examining the use of geometric, figural, vegetal, and scriptural patterns. The study systematically addresses the historical development of Antalya, the evolution of ornamentation in medieval architecture, and its current impacts. Comparative observations on the plates reveal the traces of Seljuk architecture on modern buildings and the transformation of decorative elements. In addition to architectural forms, decorative elements are also examined in detail, emphasizing the significant role of geometric patterns as well as the use of figures and vegetal decorations. The research academically addresses the traces of Seljuk heritage and the evolution of decorative elements in contemporary architecture. In this context, the connections between the architectural heritage of the Seljuk period and the modern architectural structures of Antalya are thoroughly presented. The findings of this study provide significant contributions to both architectural history and current architectural practices.

Keywords: Antalya, Medieval Architecture, Anatolian Seljuk State, Ornamentation in Architecture

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Konya Beyşehir Kubadabad Saray Çinileri	13
Tablo 2: Palmet varyasyonları.....	16
Tablo 3: Palmet Tipolojik Tablo	16
Tablo 4: Kırkgöz Han’da Yer Alan Taşçı İşaretleri	38

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:Hadrian Kapısı	6
Şekil 2: Alay Han Aslan Figürü	9
Şekil 3: Akhan Hayvan Figürleri	9
Şekil 4: İncir Han Taçkapı	10
Şekil 5: Alara kitabe.....	11
Şekil 6: Evdir han üzerindeki damgalar	13
Şekil 7: Kırkgöz han üzerindeki damgalar	13
Şekil 8: Kayseri Karatay Hanı Dış Payanda.....	14
Şekil 9: Mescit Kapısı	14
Şekil 10: Kayı boyu kimliğini temsil eden damgalar	15
Şekil 11: Karatay Han insan, öküz	15
Şekil 12: Antalya'daki Ortaçağ Mimari Yapılarının Bulunduğu Yerler	18
Şekil 13: İmaret Medresesi taç kapı üzerindeki motif ve çizimi	19
Şekil 14: İmaret Medresesi Mukarnas.....	19
Şekil 15: Taç Kapıdaki Zincir Deseni	20
Şekil 16: Taçkapı Nişindeki Geometrik Desen	20
Şekil 17: Taçkapıdaki Zincir Deseninin Çizimi	21
Şekil 18: Atabey Armağan Medresesi Çizimi	22
Şekil 19: Atabey Armağan Medresesi.....	22
Şekil 20: Atabey Armağan Medresesi desen detayı	23
Şekil 21: Atabey Armağan Medresesi güncel hali	23
Şekil 22: Atabey Armağan Medresesinin Güncel Durumu.....	23
Şekil 23: Atabey Armağan Medresesinin Uzaktan Görünümü	24
Şekil 24: Karatay Medresesi Giriş Kapısı İçten Görünümü	24
Şekil 25: Karatay Medresesi Asma Kat	25
Şekil 26: Mihrap	26
Şekil 27: Karatay Medresesi Taçkapı Üzerindeki Motif.....	26
Şekil 28: Taçkapı içindeki Mihrabiyeleer	27
Şekil 29: Antalya Karatay Medresesi taçkapısında kullanılan kompozisyonlar	27
Şekil 30: Cami Girişi	28
Şekil 31: Sağ Cephe Görünümü	28
Şekil 32: Yivli Minare	29
Şekil 33: Antalya Yivli Minare Cami Kazısı	29
Şekil 34 : Yivli Minare Camisi kuzey cephe üzerindeki süsleme	30
Şekil 35: Sütunlar ve kemerler	30
Şekil 36: Yivli Minare Cami'de Süsleme	30
Şekil 37: Mihrab süsleme detayı	30
Şekil 38: Yivli Minareli Cami Mihrabı	31
Şekil 39: Minber	31
Şekil 40: İç Mekândan Görünüm	31
Şekil 41: Dış Cephede Süsleme Detayı	32
Şekil 42: Kitabe	32
Şekil 43: Kubbe	32
Şekil 44: Kemerler	33
Şekil 45: Hamam	33
Şekil 46: Mevlevihane içinden bir görsel	34
Şekil 47: İçten görünüm	34

Şekil 48: Dıştan görüntüsü	35
Şekil 49: Şarapsa Han.....	35
Şekil 50: Şarapsa Han Girişi.....	36
Şekil 51: Kırkgöz Han Cephesi	37
Şekil 52: Kırkgöz Han Taçkapısı	37
Şekil 53: Cephe taçkapı ilişkisi.....	37
Şekil 54: Revak kemerinde bulunan taşçı işaretleri.....	38
Şekil 55: Batı Yönünde Bulunan Revaklar.....	38
Şekil 56: Handa bulunan revaklar.....	39
Şekil 57: Kargı Han avlu görünümü.....	39
Şekil 58: Kargı Han İç Mekân Görünümü.....	39
Şekil 59: Ön Cephe Görünümü.....	40
Şekil 60: Kargı Han Taçkapı.....	40
Şekil 61: Kargı Han Taçkapı Cephe İlişkisi.....	40
Şekil 62: Evdir Han Taçkapı.....	41
Şekil 63: Taçkapıda bulunan mukarnas.....	41
Şekil 64: Evdir Hanın taçkapısında bulunan desenlerin bazıları.....	42
Şekil 65: Taçkapıdaki süsleme detayları.....	42
Şekil 66: Alara Han kitabe.....	42
Şekil 67: Alara Han kuş bakışı görünümü.....	43
Şekil 68: Alara Han galeri ve tepe pencereleri.....	43
Şekil 69: Onarımdan sonra Alara Han güney cephesi.....	44
Şekil 70: Alara Han.....	44
Şekil 71: Kitabe ve Çerçevesi.....	45
Şekil 72: Alara Han kitabe çevresindeki aslan başları (Dursun,2019:357).....	46
Şekil 73: Galerideki aslan başlı kandil konsolları.....	46
Şekil 74: Çeşmenin önden görünümü.....	47
Şekil 75: Çeşmenin arkadan görünümü.....	47
Şekil 76: Dış görünüşü.....	48
Şekil 77: İç mekân görünümü.....	48
Şekil 78: Türbenin Cephe Görünümü.....	49
Şekil 79: Akşebe Sultan Türbesi.....	50
Şekil 80: Akşebe sultan Mescidi tuğla dizimi.....	50
Şekil 81: Türbenin bulunduğu yer yakın çekimi.....	51
Şekil 82: Türbenin Bulunduğu Yer.....	51
Şekil 83: Türbeler.....	51
Şekil 84: Giriş Kapısı.....	52
Şekil 85: Binanın genel görünümü.....	52
Şekil 86: Yapının iç mekân görünümü.....	52
Şekil 87: Kara Molla Mescidi.....	53
Şekil 88: Düden çayı Köprüsü.....	54
Şekil 89: Belkıs Köprüsü.....	55
Şekil 90: Çeşmenin eski görünümü.....	56
Şekil 91: Çeşmenin Güncel Hali.....	56
Şekil 92: Hamamın Üst Örtüsü.....	57
Şekil 93: Hamamın uzaktan görünümü.....	57
Şekil 94: Hamamın giriş bölümü.....	57
Şekil 95: Hamamın girişi ve kadın bölümü.....	58
Şekil 96: Antalya İçkale Silüeti ve Vaziyeti.....	59
Şekil 97: Antalya İçkale Yapıları.....	60

Şekil 98: Alanya Kalesi, Kuzey Surları, Asıl Sur, Gömlek Sur, Hendek, Hendek Duvarı ve Kale Kocakapı Köprüsü.....	61
Şekil 99: Bitkisel motifli çini.....	62
Şekil 100: İnsan figürlü çini.....	63
Şekil 101: 8 köşeli yıldız şeklinde olan çininin parçası.....	63
Şekil 102: 8 köşeli yıldız parçası.....	64
Şekil 103: Bitkisel ve hayvansal motifler içeren çini parçası.....	64
Şekil 104: Bitkisel motif içeren çini.....	65
Şekil 105: Hayvansal figür ve bitkisel motifler içeren çini.....	65
Şekil 106: Çini parçası.....	66
Şekil 107: Çini parçası	66
Şekil 108: Zigzag desenli çini.....	66
Şekil 109: Dört kollu yıldız.....	67
Şekil 110: Gülefsen Köşkü.....	67
Şekil 111: Gülefsen Köşkü cephesi.....	68
Şekil 112: Hacı Baba Köşkü.....	68
Şekil 113: Kalendran köşkü.....	69
Şekil 114: Kalendran köşkü cephesi	69
Şekil 115: Şikarhane köşkü.....	69
Şekil 116: Sugözü Köşkü	70
Şekil 117: Sedre Köşkü	70
Şekil 118: Kemer Av Köşkü.....	71
Şekil 119: Kemer Av Köşkü içi	71
Şekil 120: Taş Duvar Restorasyonu.....	71
Şekil 121: Kemer Av Köşkü Mukarnas	72
Şekil 122: Genel görünüm.....	72
Şekil 123: Yırtıcı olmayan kuşlar	73
Şekil 124: Bitkisel Motif	73
Şekil 125 : Çift başlı kartal.....	73

GİRİŞ

Türklerin 11. yüzyıl sonunda Anadolu topraklarında kurdukları Anadolu Selçuklu Devleti'nin oluşturduğu Selçuklu sanatı üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Günümüze ulaşan Selçuklu dönemi hakkında yazılı kaynaklar ve mevcut buluntular üzerine araştırmalar mevcuttur. Yapılar üzerindeki süslemeler hakkında da pek çok araştırma mevcuttur.

Selçuklu yapıları üzerinde bulunan desenler; geometrik, figürlü, yazı ve bitkisel olarak gruplanabilir. Desenler tek başına kullanıldığı gibi birkaç farklı desenin bir arada da kullanıldığı görülebilir.

Tez konusu Ortaçağın 11 ve 14. yüzyılları arasındaki tarih süreçte Selçuklunun Antalya il sınırı içerisinde yapmış olduğu yapıları kapsamaktadır. Yapılardan Antalya şehir merkezinde olanlar için saha çalışması yapılarak daha detaylı analiz yapılmıştır. Bu yapılar üzerinde kullanılmış geometrik bitkisel, figürlü süslemeler tespit edilmiştir. Tespit edilen süsleme unsurlarının günümüz mimarisindeki izleri aranmıştır. Antalya'daki güncel mimarinin ne denli Selçuklu dönemi yapılarının süsleme unsurlarından etkilendiği üzerine değerlendirme yapılmıştır.

Öncelikle konuyla ilgili yayınlanmış kitaplar ve makaleler, kongre, sempozyum gibi etkinliklerde sunulan bildirilerden, açık internet kaynaklarından, yayımlanmış tezlerden literatür taraması yapılmış ve döneme ait bilgiler elde edilmiştir.

Veriler ışığında Antalya il sınırındaki Selçuklu yapıları tespit edilmiştir. Bugün hala ayakta olanlara değinilmiştir. Yıkık durumda ya da tez için yeterli veri sağlamayan yapılar tez kapsamına alınmamıştır. Öncesinde yapı üzerinde bulunan fakat günümüzde müzelerde sergilenen karolar ve çiniler de tez kapsamına dahil edilmiştir. Şehir merkezinde bulunan Selçuklu yapılarını bizzat gidilerek saha çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada gözlemler yapılırken güncel halleri de fotoğraflanmıştır. Bu fotoğraflar ve ölçümler sonucunda desen çizimleri yapılarak levhalar oluşturulup teze eklenmiştir. Yapılarda mevcut olan süslemeler özellikle ayrıntılı olarak görüntülenerek fotoğrafları teze eklenmiştir.

Selçuklu döneminde yapılan yapıların hepsi ayrı bir başlık olarak değerlendirilmiş ve süsleme durumları alt başlık olarak açıklanmıştır.

Ortaçağ döneminde yapılan bu yapıların detaylı değerlendirilmeleri yapıldıktan sonra ortaya çıkan desen kataloğu güncel yapılarda kullanılan süsleme unsurlarıyla karşılaştırılmıştır.

Günümüz konut yapılarında Kepez'in Kültür mahallesi, Duraliler mahallesi, Gülveren mahallesi, Yeşilyurt mahallesi, Konyaaltı'nda Siteler, Sarısu, Gürsu, Arapsuyu, Altinkum, Toros, Uncalı mahalleleri, Muratpaşa'nın Bayındır, Meltem, Deniz, Fener, Selçuk mahallelerini ana artellerindeki tüm yapı cepheleri çalışılmıştır. Antalya'da bulunan tüm oteller açık kaynaklardan taranmıştır. Bazıları yerinde gözlemlenerek fotoğraflanmıştır. Tüm bu oteller içinde 13 tanesinde Selçuklu motifi görülmüştür. Bunlardan 3 tanesi Lara'da, 3 tanesi Konyaaltı'nda, 1 tanesi Kepez'de, 1 tanesi Belek'te, 2 tanesi Serik'te, 1 tanesi Alanya'da, 1 tanesi Manavgat'ta, 1 tanesi de Muratpaşa'da görülmüştür.

Antalya'da bulunan tüm üniversite yapıları araştırma kapsamındadır.

Selçuklu motiflerinin kullanıldığı yapılar tespit edilerek detaylı fotoğrafları çekilip yapılan gözlem ve yorumlar da eklenerek teze dahil edilmiştir. Hangi desenlerin günümüzde tesir ettiğini hangi desenlerinde hiç kullanılmadığı ortaya çıkmıştır.

Tez dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Antalya'nın tarihsel süreci Orta çağ dönemine kadar anlatılmıştır.

Bugünkü Antalya'da Pamfilya, Kilikya, Likya ve Psidya gibi ilkçağ yerleşimlerinin bir kısmı yer almaktadır. Antalya'nın ilk adı Attaleia'dır (Emecen, 1991: 232).

Büyük İskender'in ölümüyle topraklar generaller arasında bölündü, İpsos Savaşı'nda Antigonos öldü ve topraklar Seleukos ve Ptolemaios arasında paylaşıldı. MÖ 281'de Seleukos, Trakya Kralı Lysimachos'u yendi. Bergama komutanı Philetairos'a emanet ettiği parayla Bergama Krallığı'nı kurdu. Roma, MÖ 188'de Suriye kralı III. Antiokhos'u yenerek Anadolu'yu ele geçirdi ve toprakları Bergama Kralına verdi. Böylece Bergama krallığı genişledi. II. Eumenes'in ölümüyle kardeşi II. Attalos tahta geçti ve milattan önce 159-138 arası hüküm sürmüştür (Akşit, 2007: 116).

Bergama Krallığı, M. 133'te vasiyet yoluyla Roma İmparatorluğu'na geçmiştir. Roma İmparatorluğu, MS 395'te bölündüğünde, Antalya Bizans İmparatorluğu sınırlarında kaldı. Hristiyanlık, Antalya'yı MS. 4. yüzyılda etkisi altına almıştır (Korkmaz, 2005: 5).

Antalya 11. yüzyıl sonları sonrasında Bizanslılar ve Türkler arasında sürekli el değiştirmiştir (Yılmaz, 2002:7).

Tezin ikinci bölümünde Ortaçağ'da süslemenin mimarideki yeri ve nasıl yapıldığıyla ilgili detaylı bilgi vermiştir. Antalya il sınırları içerisinde bulunan Ortaçağ yapılarının günümüze ulaşanları hakkında genel yapı bilgisi, yapının tarihi ile ilgili bilgiler verilirken her yapı altında alt başlık olarak detaylı şekilde süsleme unsurlarının varlığı ve güncel durumu hakkında bilgi verilmiştir. Antalya merkezde bulunan Ortaçağ yapılarının özellikle saha çalışması yapılarak

yerinde gözlemlene ve fotoğraflanması yapılmıştır. Bu bilgiler de bölüm içerisinde bulunmaktadır.

Tezin üçüncü bölümünde Selçuklu mimarisi süslemesinin günümüz mimarisini ne kadar etkilediği üzerine durulmuştur. İkinci bölümde bahsettiğimiz yapıların üzerinde bulunan süslemeler değerlendirilip bu başlıkta listelenmiştir. Süslemelerin çizimleri yapılarak bu başlıkta levhalara eklenmiştir. Listelenen süslemelerin günümüz mimari ürünlerinde bulunup bulunmadığı üzere araştırma ve saha çalışması yapılmıştır. Kullanılan Ortaçağ desenlerinin nerede ve ne şekilde kullanıldığı ortaya konmuştur. Hangi desenlerin daha sık hangi desenlerin hiç kullanılmadığı görülmüştür. Bazı Selçuklu desenlerini Ortaçağ Antalya'sında kullanılmamış olmasına rağmen günümüz Antalya'sında kullanıldığı görülmüştür. Bazı Selçuklu desenlerinin de Ortaçağ Antalya'sında kullanılmasına rağmen günümüzde kullanımı gözlemlenmemiştir.

Ortaçağ mimarisinde kullanılan mimari formların da günümüzde süsleme ya da figür olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Ortaçağda strüktür amacıyla bulunmuş çözümler olan kemer ve kubbeler günümüz mimarisinde estetik bir unsur olarak kullanılmıştır. Statik hiçbir yönü olmamasına rağmen süsleme ve cephe hareketliliği olarak kullanılmıştır. Taçkapı, revak ve mukarnas Ortaçağ mimarisine atıfta bulunmak için eserler üzerinde kullanıldığı yerler görülmüştür. Mihrap ise Ortaçağ mimarisinde mihrabiye olarak taçkapının iç kısmında kullanılsa da genelde kibleyi temsil eder biçimde odanın kible yönüne yerleştirilir. Günümüzde cami mimarisinde de aynı fonksiyonla bu mimari form kullanılmaktadır. Tüm bu verileri değerlendirip yaptığımız levhalar bu başlıkta yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTALYA

Türkiye'nin batı Akdeniz kıyılarında uzanan Antalya'nın kara sınırlarını Toros sıradağları oluşturmaktadır. Komşu illeri Muğla, Burdur, Isparta, Konya ve Mersindir. Antala'nın yerleşim tarihinde Likya, Pamfilya ve Kilikya bölgelerinde önemli antik kentler yer alırken Selçuklu ve Osmanlı Dönemi ile de bu bölgede önemli eserler inşaa edilmiştir. Eski uygarlıkların varlıklarını belgeleyen önemli yerler Karain ve Beldibi'dir. Bu yerlerde hala bilimsel arkeolojik çalışmalar sürmektedir (Antalya Mimarlar Odası, 1996: 9).

Günümüz modern Antalya yerleşiminin yer aldığı bölge arkeolojik verilere göre prehistorik döneme kadar uzanmaktadır. Şehrin çevresinde bulunan mağaralardan elde edilen buluntular ile bu sonuca varılmıştır (Yalçınkaya, 1992:35).

Pamfilya Bölgesi Anadolunun güney kıyısında Phaselis'ten Alanya'ya kadar olan bölgenin adıdır. Pamfilya'nın prehistorik döneme kadar tarihi uzanmaktadır. Bu bölgenin en önemli yerleşimi Karain Mağarası'dır (Antalya Mimarlar Odası, 1996:10).

Karain Mağarası'ndaki buluntular burada Paleolitik, mezolitik, neolitik, kalkolitik ve bronz çağlarına ait veriler sunmaktadır (Yalçınkaya, 1992:33)

Birbirine bağlı üç boşluktan oluşan mağaranın derinliği 50 metreyi aşmaktadır. Karain Paleotik Çağ'dan Demir Çağına kadar kullanılmış olup Yunan ve Roma döneminde dinsel merkez olduğu bilinmektedir. Beldibi mağarası ise Anadolu'da Paleolitik, Mezolitik, Neolitik kültürün tamamını yansıtan önemli yerlerdendir. Belbaşı günümüzden 11-9 bin yıl öncesine tarihlenen kaya sığınağıdır. Semayük de önemli buluntular arasındadır (Antalya Mimarlar Odası, 1996:12).

Şehir merkezinin bulunduğu Pamfilya bölgesi mağara buluntularına göre prehistorik döneme kadar iskân tarihi bilinmektedir. Batıda, Lykia (Likya) doğuda Clicia(Kilikya) ve kuzeyde Pisidia ile Antalya sınırlanır (Yılmaz, 2002:5).

Çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış Antalya'nın kent çekirdeği Kaleiçi'dir. Bölgede Selçuklulardan önce Hititler, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Ptolemayoslar, Selevkoslar, Bergamalılar sonrasında Roma ve Bizans hüküm sürmüştür (Avcı, 2015: 54).

Antik dönemde Pamphylia, Kilikya, Likya ve Pisidia olarak adlandırılan bölgeler günümüz Antalya il sınırları içinde yer alır. Antalya'nın eski adı Attaleia'dır (Emecen, 1991:232).

Likya bölgesi Termessos'tan Phaselis'se kadar olan bölgedir. MÖ 3 binin başlarında yerleşimin başladığı düşünülmektedir. Likya'nın önemli kentleri Xanthos, Patara, Kyaenai, Myra, Arykanda, Limyra, Olympos, Phaselis'dir. Perge ve Sillyon kentlerinde bulunan yazıtlar MÖ 2000'li yılların sonlarında Akalar'ın bu bölgeye yerleştiğini göstermektedir. Sillyon bir garnizon kenti olması sebebiyle Pers, Helenistik, Roma, Bizans ve Selçuklu devirlerinde hayatta kalmıştır. Aspendos MÖ 1000-900 yıllarında Akalar tarafından kurulmuştur. Side, Kyme'nin kolonisidir. En eski buluntular MÖ 7. yüzyıla tarihlenmektedir. Kilikya Bölgesi Alanya'dan Gaziantep'e kadar olan kıyı bölgesidir. Selinus Gazipaşa sınırları içinde bir antik kenttir (Antalya Mimarlar Odası, 1996:15)

Antalya kentini MÖ 2.yy'da Bergama Kralı II. Attalos kurmuştur (Korkmaz, 2005).

Makedonya tahtına geçen Büyük İskender bir dünya imparatorluğu kurma hayaliyle hareket etmiştir ve sınırdaki ülkeleri kontrolü altına aldıktan sonra Pers İmparatorluğu'yla mücadeleye girişerek Hindistan kadar genişleyen topraklar elde etmiştir. Ölümü sonrası toprakları generalleri arasında paylaşılmıştır. Sonrasında generaller arasında savaşlar başlamıştır. Afyon yakınlarında İpsos savaşında Antigonos öldürülmüş ve toprakları generaller arasında paylaştırılmıştır. Bu generaller Seleukos ve Ptolemaios'tur. MÖ 281 yılında Seleukos, Trakya Kralı Lysimachos'un topraklarına hâkim olmuştu. Lysimachos bu savaşa gitmeden önce Bergama komutanı Philetairos'a 9.000 talent para emanet etmişti. Trakya Kralı savaşta ölünce Philetairos bu para ile Bergama Krallığını kurdu ve 150 yıl boyunca hüküm sürdü. Roma, Anadolu'ya doğru genişlemeye başladı. Milattan önce 188'de Roma ordusu Suriye kralı III. Antiokhos ile savaşarak Anadolu topraklarını elde etti. Bu toprakları sonrasında müttefiki olan Bergama kralına vermişlerdir. Bu sayede Bergama krallığı Anadolu'dan başlayarak Akdeniz kıyılarına kadar genişlemiştir. II. Eumenes ölünce yerine kardeşi II. Attalos tahta geçmiştir. II. Attalos milattan önce 159-138 yılları arasında hüküm sürmüştür (Akşit, 2007:117).

Bergama Krallığı toprakları olan Antalya MÖ 1.yy. başlarında Romalılara geçmiştir (Seyirci, 1986:9).

Bergama Krallığı'nın vasiyet yoluyla Roma İmparatorluğu'na MÖ 133'te geçmiştir. Roma İmparatorluğu MS 395'te ikiye ayrıldığında Antalya Bizans İmparatorluğu sınırlarında kalmıştır. Antalya'ya MS 4.yy'da Hristiyanlık hâkim olmuştur. Antalya doğunun lüks ürünleri için bir lojistik merkezi konumuna gelmiştir (Korkmaz, 2005:5).

Kara ile denizin birleştiği yerde Hıdırlık Kulesi'nin deniz feneri olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Doğu surlarında iki yüksek burç bulunurken kentin ana kapısı (Hadrian Kapısı) zafer takı biçimindedir (Antalya Mimarlar Odası, 1996: 17).

Roma, Bizans ve Türk döneminde eklemeler yapılarak güçlendirilen kent surlarının en önemli eklentisi MS 130 da yapılan Hadrian Kapısıdır (Şekil 1).

Şekil 1: Hadrian Kapısı (Melek Ersoy Arşivinden, 2024)

Attaleia kenti bir donanma üssü olarak kullanılmış olsa da Çubuk ve Yenice Boğazı ticari liman olarak önemli bir yer tutmaktadır (Antalya Mimarlar Odası, 1996:18).

Antalya Bizans döneminde de Akdeniz'in önemli liman şehirlerindendi. Bu nedenle Arap akınlarının da hedefi olmuştur (Budak, 2016: 354).

Arap akınlarının 7.yy'da başlamasıyla İslamiyet de yayılmıştır. Bu süreç Antalya'yı ekonomik olarak etkilemiştir (Korkmaz, 2005:8).

Bizans döneminde Doğu Akdeniz'in en önemli ticaret limanlarından olan Antalya 11. yüzyıl sonlarından itibaren Bizanslılar ve Türkler arasında sürekli el değiştirmiştir (Yılmaz, 2002:7).

Süleyman Şah ile Türklerin Anadolu'ya girişleri ile süre gelen süreçte Süleyman Şah Antalya'yı fethetmiştir (Budak, 2016: 354).

Fetih 1085 yılında gerçekleşmiştir (Yılmaz, 2002:8).

Antalya 1130'a kadar Selçuklu tarafından yönetilmiştir (Budak, 2016:354).

İkinci haçlı seferi sırasında 1148 yılında Antalya bir süreliğine haçlı kuvvetleri için ordugahlıktı. II. Kılıçarslan'ın deniz ticareti adına önemli olan bu şehri geri alma denemesi 1181 yılında başarısız oldu. Latinlerin İstanbul'u ele geçirmesinin sonrasında Bizans parçalandı. Bu nedenle Antalya'nın idaresini İtalyan Aldobrandini aldı (Budak, 2016:354).

Antalya'nın ilk Selçuklu sultanı I. Rükneddin Süleyman Şah devrinde Türkler tarafından fethedildi. Haçlı seferinin 1096 yılında başlamasıyla şehir Bizans idaresine geçti. 1116- 1155

yılları arasında I. İzzeddin Mesud devrinde şehir tekrar Selçuklulara geçti. Tekrar 1120 yılında Bizanslılara tarafından alındı. II. Kılıçarslan 1182 yılında Antalya'yı kuşattı fakat alamadı (Durukan, 1987: 27).

Venedik'in hakimiyeti altında kendi yönetimini kuran pek çok maceracı bu dönemde bulunmaktaydı. Korsanların ötesine geçmeyen bu tutum çevredeki kent ve adaların büyük bir kısmını ele geçirip bu karışık ortamdan faydalanmışlardı. Buna bağlı olarak Attaleia da Aldobrandini isminde bir Frank'ın elindeydi (Yılmaz, 2002:9).

Antalya'nın Türk yerleşimi olması 1206-1207 yıllarına kadar mümkün olmamıştı. İbn Bibi, Antalya'nın 1207 yılında çok kanlı geçen bir muhabere ile fetheden I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Emir Mübarizeddin Ertokuş'u subaşı olarak tayin ettiğinden bahsetmektedir. Kuşatma sırasında zarar gören şehrin surları onarılmış, ambarları ve silah depoları doldurulmuş, kadı, hatip, imam, müezzin ve hafızlar tayin edilmişti. Sonrasında Sultan, Konya'ya dönmüştür. Bu fetih sonrası Antalya Türk kimliğini kazanmıştır (Yurdasever, 2011:3).

1207'de I. Gıyâseddin Keyhüsrev tarafından fethedilmiş olup bu sayede Türklerin eline geçmiştir (Ostrogorsky, 1986: 338).

Selçuklulara bağlılık sözü veren Hristiyan halkın çıkardığı isyan Kıbrıs kralı tarafından desteklenmiş ve Antalya 1212'de Kıbrıslıların eline geçmiştir. Antalya 4 yıl boyunca bu şekilde yönetilmiştir (Korkmaz, 2005:9).

Sultan I. İzzeddin Keykavus 1216'da şehri tekrar fethedip valiliği tekrar Mübarizeddin Ertokuş'a verir. Liman ele geçirildikten sonra Mübarizeddin Ertokuş liman konusunda çıkarları Kıbrıs ile aynı olunca Kıbrıs kralıyla anlaşmıştır. Bu anlaşma ile diğer devletlerle yapılan anlaşmalar ticari anlamda Anadolu Selçuklu halkını ekonomik olarak kalkındırmıştır (Yurdasever, 2011:10).

I. Alaeddin Keykubat Konya, Sivas, Kayseri, Antalya, Alanya gibi kentlerin inşasında yol gösterici olmuştur (Avcı, 2015: 54).

Antalya'da Selçuklu döneminde Müslümanlar ve Hristiyanlar farklı mahallelerde yaşadığı bilinmektedir. İbn Battuta'ya göre Hristiyan ve Yahudiler duvar ile çevrili bir mahallede yaşamaktaydı. Kentin diğer bölümlerinden mahalleler izole haldeydi. Müslüman şehrin tam merkezinde bir cuma camii, medrese, pek çok hamam planlıydı. İbn Battuta, kalabalık ve zengin çarşıların bulunduğu da bahsetmiştir. Selçuklu döneminde olan bu düzen Osmanlıda da aynı şekilde devam ettiğini Evliya Çelebi anlatımlarından bilmekteyiz (Kılıç, 2022:399).

İKİNCİ BÖLÜM

ANTALYA'DAKİ ORTAÇAĞ MİMARİ YAPILARI VE SÜSLEME

Ortaçağ'da Antalya'da yapılan mimari eserler ve ortaçağ dönemi süsleme düsturu ile ilgili bilgiler aşağıdaki başlıklarda verilmiştir. Çalışma Selçuklu Dönemini kapsamaktadır.

2.1. Süsleme

Türk İslam mimarisinde süsleme önemli bir yere sahiptir. Figürler geometrik şekiller bitkisel motifler yapı elemanları üzerinde görülmektedir. İslamiyet öncesi dönemde de süsleme kullanılmıştır. Fakat İslamiyet'ten sonra Selçuklu döneminde süsleme daha çok yoğun metrik motiflerle zenginleşmiştir (Soyupak, 2016:2).

Müslüman zanaatçılar yapı duvarlarında kullandıkları süslemelerde geometrik dizinler kullanıyorlardı. Bunu yapmaktaki amaçları Allah'ın sonsuz bilgeliğini geometrik figürlerin sonsuzluğuyla bağdaştırarak ifade etmektir. İç içe geçmiş geometrik formlar kilim fincan gibi nesnelerde görülmesinin yanında tüm kubbeyi ve duvarı kaplayan bezemeler halinde de görünmekteydi. Günlük hayatta basit şekillere alışan gözler bu şekilde süslenen yapılara gelince başka bir dünyaya girme hissi uyandırmaktadır süslemedeki simetriyi görürler ama kavrayamazlar. Mimarlar İslami yapıtlarda dinlerine bezemeleri ile yapıları işlemişlerdir. Bu mecazen yapılmasının yanı sıra gerçek anlamda da yapılmıştır. Geometrik süsleme mecazi anlamda buna destek verirken yazıyla süslemede bunu gerçek anlamda yansıtmıştır. Yazıyla süslemede kufi harfler kullanılmıştır. Yapılarda süsleme ögesi ve mesaj olarak ayetler duvarlara yazılmıştır (Botton, 2010:128).

Müslüman bir filozof olan İbni Sina'ya göre; çini süslemesindeki kusursuzluk düzen ve simetriye hayran olmak, Allah'ın zaferini teslim etmektir. Bütün güzelliklerin kaynağı Allah'tır (Botton, 2010:130).

Anadolu Selçuklu süslemesi homojen bir sanat değildir. Türk sanatı, Yunan sanatı ve mısır sanatı gibi sabit coğrafyalarda bulunmamasından kaynaklanır. Türkler farklı coğrafya ve farklı inançlarla iletişim kurmuştur. Bu iletişim Türk sanatının zenginleştirme sesinin yanı sıra homojenliğini de kaybettirmiştir (Ersoy,2021:47).

Müslüman Türk toplumunun yarattığı sanat, İslam ülkelerinin sanatıyla benzer nitelikler taşır. Genel anlamda mimaride, çini sanatı ve taş oymacılığı gibi küçük sanat dallarında coğrafyanın getirdiği bölgesel özellikler ve farklı üsluplar taşımıştır ve geliştirmiştir (Kuban, 1970:105).

Taş oymacılığı ve çini sanatı gibi niş sanat dallarında Türklerin zenginleşmesi sebebi İslam dininin insan ve hayvan figürlerini yasaklanmasıyla yaratım alanının daralması sonucudur. Sanatçılar küçük alanda daha hünerli bir hale gelerek daha zengin motifler ortaya çıkarmışlardır (Arseven, 1970:80).

Şekil 2: Alay Han Aslan Figürü (Ersoy,2021:48)

İslam'ın hayvan ve insan figürlerine karşı yaklaşımına rağmen Anadolu Selçuklu yine hayvan ve insan figürleri kullanmıştır (Şekil 3).

Şekil 3: Akhan Hayvan Figürleri (Ersoy,2021:48)

Ama doğal bir figür söz konusu değildir. Figürler gerçek hallerinin deforme edilmiş biçimleriyle tasvir edilmiştir. Gerçek deforme edilmiş soyutlanmış ve sonunda şema haline kadar indirgenmiştir (Şekil 3).

Tarih içinde zamanla tamamen insan ve hayvan figürleri kaybolmuş ve terk edilmiştir. Başlarda tek düze gibi görünen geometrik süsleme uzun zaman içinde gelişme göstererek diğer temalar ve mimari unsurlar üzerinde yer değiştirerek gelişme kazanmıştır. Geometrik süsleme hep varlık göstermiştir bu gelişim sadece din ve malzemeyle açıklanamaz. Bu çok farklı faktörler ve olayların oluşturduğu bir stilistik dönüşümdür (Ersoy,2021:52)

Anadolu Selçuklu mimarisinde başlıca süslemelerin görüldüğü öge ve mekanlar;

- . Taçkapı (dış-iç)
- . Köşe kuleleri ve Payandalar
- . Saçak silmeleri
- . Çörtenler
- . Köşk mescit ve mescit
- . Hamam
- . Çeşme ve Sebil
- . Türbe
- . Eyvan duvarları ve Kemerler
- . Avlu revakları
- . Konsol
- . Merdiven

Şekil 4: İncir Han Taçkapı (URL 22)

Taçkapı ve köşk mescitleri diğer öğelere göre yoğun süslemeleri ile dikkat çekmektedir (Şekil 4).

Anadolu Selçuklu'da beş tür süsleme vardır;

- . Geometrik süsleme
- . Yazı
- . Bitkisel motifler
- . Figürlü motifler
- . Mimari formlar

Anadolu Selçuklu mimarisinde geometrik süsleme yaygın olarak kullanılırdı ve çok çeşitlidir. Yıldız biçimindeki örgüler ve örüntüler öne çıkmaktadır. Bitkisel süsleme nispeten daha az görülür. Sınırlı düzeyde bulunmaktadır (Doğan, 2007:455)

Yazı yapının yapımının, onarımının, sanatçısının, banisinin bilgilerini içeren kitabelerde kullanılır (Şekil 5).

Kitabeler levha içerisinde sülüs hatlı biçimde farklı varyasyonlarında karşımıza çıkmaktadır. Mimari formlar konsollar, nişler, mukarnaslar ile oluşturulan derinlik hissiyle cephede kullanılmaktadırlar. Figürlü süsleme sıklıkla görülmemesinin yanında bazı hanlarda yaygın olarak kullanılmıştır (Nermin Şaman Doğan, 2007:460).

Şekil 5: Alara kitabe (Kunduracı, 2017:207)

Bazı yapıların fonksiyonu sebebiyle yapı mimarisi ve süslemesi de etkilenmiştir. Örneğin kervansaraylar yerleşim merkezlerine uzaklığı nedeniyle korunaklı tasarlanmıştır. Cephe daha çok kale görünümündedir. Cephede taş kapılarda ve giriş eyvanına çevresinde yoğun olarak hayvan figürleri kullanılmıştır. Bu figürler yapıya ve yapının banisini nazardan ve tehlikeden koruma içgüdüsüyle kullanılmıştır (Nermin Şaman Doğan, 2007:465).

Hayvan ve insan figürleri taş üzerinde olduğu gibi çini üzerinde de görülmüştür. Çini üzerindeki kullanımları Selçuklu Döneminde köşk ve saraylarda uygulanmıştır (Ersoy,2021:48).

Çinilerde görülen hayvan motifleri, çoğunlukla hareketli biçimde tasvir edilmektedir. Özel olarak figürlerde baş genellikle geriye doğru tasvir edilmektedir. Devekuşu, balık, tavşan eşek,

şahin, güvercin, deve, at, keçi, ayı, kurt, kedi, aslan, köpek gibi hayvanlar tasvirde kullanılmıştır (Tablo 1).

Hayvan figürlü motifler;

Kaplan, Ayı, At, Balık, Deve, Tilki, Köpek, Yırtıcı Olmayan Kuşlar

. **Kurt:** İslamiyet öncesi dönemde kurt kuvveti ve yırtıcıları nedeniyle doğaüstü güçlere sahip olduğu inancı hakimdi. Kurt yiğitlik ve gücü temsil etmektedir. Nazardan da koruduğuna inanılmaktadır (Çoruhlu, 2010:261).

. **Aslan:** Göktürklerin ve Çinlilerin kullandığı on iki hayvanlı takvimde bulunmaktadır (Kuban,1970:107).

. **Kartal ve Avcı kuşlar:** Kartal ve doğan avcı kuşları Türk boylarının kültürlerinde özeldir. Bazı durumlarda Sultan ve Beylerin arması olarak kullanımı tercih edilmiştir (Kuban,1970:108).

. **Geyik:** Göktürklerin ve Çinlilerin kullandığı on iki hayvanlı takvimde bulunmaktadır.

. **Boğa, Öküz, İnek:** Göktürklerin ve Çinlilerin kullandığı on iki hayvanlı takvimde bulunmaktadır.

. **Koyun, Koç, Keçi:** Göktürklerin ve Çinlilerin kullandığı on iki hayvanlı takvimde bulunmaktadır.

. **Tavşan:** Göktürklerin ve Çinlilerin kullandığı on iki hayvanlı takvimde bulunmaktadır.

. **Yılan:** Göktürklerin ve Çinlilerin kullandığı on iki hayvanlı takvimde bulunmaktadır.

. **Ejder:** Bu motif Türk kültürüne Çin'den aktarılmıştır. Daha sonra yoğun olarak tüm İslam Dünyasında kullanılmıştır. Yaygın ve basit olarak yılan şeklinde kıvrılan bir vücuda eklenen ağzı açık ve dili dışarda kulaklı bir ejder kafası şeklinde tasvir edilmektedir. Çift başlı olarak betimlenen ejderlerde genellikle bir baş vücutu ısırtıyor şeklinde görülmektedir. Sıklıkla görülen bir kullanım şekli de simetrik ejder motifleridir. Şerit motiflerin bir ejder kafasıyla bitirildiği kullanımları da görülmektedir (Kuban,1970:109).

Tablo 1:

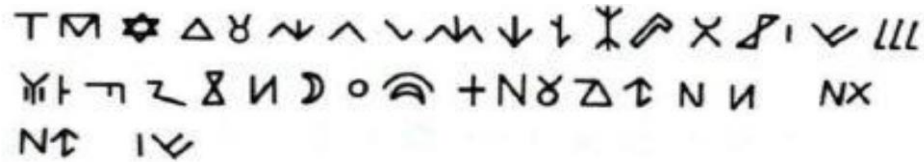
		
KURT	ASLAN	KARTAL
		
BALIK VE İNSAN	EŞEK	AT
		
ŞAHİN	DEVE	KEÇİ
		
KÖPEK	HAYAT AĞACI VE ÇİFT KUŞ	

Konya Beyşehir Kubadabad Saray Çinileri (Ersoy,2021)

Selçuklu yapı elemanları içinde süslemenin çoğunlukla görüldü bir yer de taçkapıdır. Taçkapıda kullanılan süsleme türleri; Madalyon, Rozet, Sütun başlıkları, Kabara, Yıldız örgüler, örgü sistemler Kitabe, Meander, Geometrik tezyinat, Mukarnas kavsara, Kavsara köşelikler Anıtsal büyüklük, Bordürler Kuşatma kemeri, Cephede süsleme, Payanda niş Tamga (Ersoy, 2021:50).

Tamga Türklerde aitlik göstergesi olarak kullanılırdı. Eşyalarda ve mimari eserlerde gözlemlenmektedir her Türk boyunu ifade eden özel bir damga bulunurdu. Zanaatkarlar da yaptıkları iş üzerine kendi damgalarını işlemişlerdir (Duran ve Baş, 2018:526).

Anadolu Selçuklu dönemi birçok eserinde bunlar görülmektedir (Şekil 6,7).

Şekil 6: Evdir han üzerindeki damgalar (Ersoy,2021: 50)

Şekil 7: Kırkgöz han üzerindeki damgalar (Ersoy,2021: 50)

Damgalar arasında oğuz boylarından Bozok kolunun kayı boyu damgası geometrik kompozisyonlar ve motifler içinde de kullanıldığı görünmüştür. (Şekil 8).

Şekil 8: Kayseri Karatay Hanı Dış Payanda (Dursun, 2016:380)

Şekil 9: Mescit Kapısı (Dursun, 2016:381)

Tek başına bir damga olma özelliğinin dışında iç içe geçmiş örgü şeklinde bir kompozisyon uygulanmıştır (Ersoy,2021: 50).

Çoğunlukla kemer örgülerinde görülmektedir. Fakat başka yerler ve malzeme üzerinde de görülür (Şekil 9-10).

Şekil 10: Kayı boyu kimliğini temsil eden damgalar (Ersoy,2021: 51)

Kayı boyu kimliğini taşıyan tamgalar şekildeki gibidir (Şekil 10).

Bu benzerliğe rağmen kullanılan geometrik kompozisyonun kayı boyunu temsil edip etmediği tam olarak bilinemez (Duran ve Baş, 2018:527).

Çörttenler yağmur sularının yapıdan uzaklaşması için kullanılan saçak kenarlarından dışa doğru olan oluklara denir. Suyun zararlı etkisinden yapıyı korumak için kullanılan bir yapı elemanıdır. Figürlü ve sade olarak görülebilir. Türkiye İslam kültüründe su berekettir (Altın, 2019:22).

Bu anlamı nedeniyle çörttenlerin etrafında kullanılan süslemeler aynı mesajı içerir. Genelde bereket ve gücü betimleyen aslan, boğa, koç gibi hayvanların figürleri ve bunun yanında kartal ve ejder figürleri tercih edilmiştir (Bayburtluoğlu, 1974:85).

Şekil 11: Karatay han insan, öküz (Altın, 2019:32)

Çörtende bulunan figürler içinde aslan göze çarpmaktadır Genelde yolesiz tasvir edilmiştir. Figürler baş ve boyunla biçimlendirilirdi. Açık tasvir edilen ağız oluk işlevini yerine getirirdi (Şekil 11).

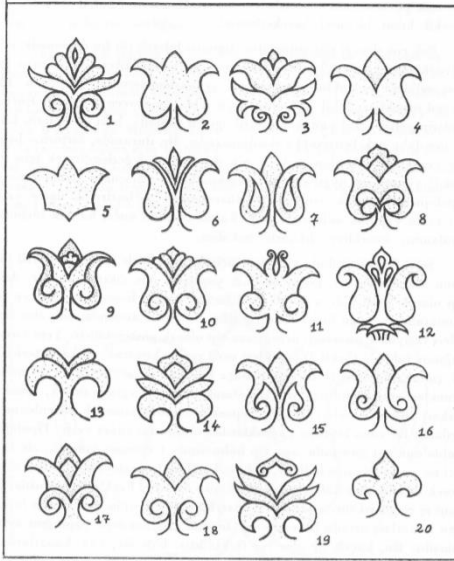
Taş oymacılığı Selçukluda çok önemli bir yer arz eder. Yapının kapı pencere sütun başlığı tonoz gibi noktalarında taş oymacılığı ile süslemeler uygulanır. Anadolu Türk sanatı adına taş oymacılığı özgün niteliklere sahiptir. Bu dekorasyonun İran ve Orta Asya'dan gelmesinin yanında oralarda taşın yoğun bir biçimde kullanılmaması nedeniyle Anadolu kadar gelişmemiştir. Süsleme motifleri taş oymacılığı adına Anadolu'da yeni bir bakış açısı kazanmıştır (Ersoy,2021: 52).

Anadolu'daki yeni malzeme ve yerel taş ustalarıyla malzeme özelliği sebebiyle bazı değişimler gerçekleşmiş ve bu değişimler özgün olmuştur. Taş dekorasyonu Kuban 1970'e göre beş tipte gruplamıştır;

Geometrik motif ve düzenler, bitkisel motif ve düzenler, figürler, yazı, mukarnas, Geometrik dizinlerin İslam dekorasyonunda Emevîleri Döneminden beri geliştiği genel bir çizgisi vardır. İran ve Orta Asya'nın tuğla yüzey kaplamasına dayanmaktadır. Bu örgü sistemleri de geometrik sistemi için esastır.

Bitkisel motifler içinde palmet adı verilen stilize yapraklar ile stilize lotus çiçeği ile oluşturulmuş bir motiftir. Palmet Antik çağdan itibaren Orta ve Yakın Doğu uygarlıklarında vardı. Palmet büyük yapraklar içerir. Palmet İslam öncesi uygarlıklardan gelen lotus çiçeğinin varyasyonudur (Tablo 2-3).

Tablo 2: Palmet varyasyonları (Mülayim S. ,1984:149)

Tablo 3: Palmet Tipolojik Tablo (Mülayim S, 1984:150)

ANA TIPLER	alt tipler			
I	a	b	c	
II	a	b		
III	a	b	c	
IV	a	b	c	
V	a	b	c	

Türk Sanatında bu bitkisel dizime Rumi adı verilir. Bu üslup hayvan figürlerinin bitki gibi stilizesini de içerir. Bazı betimlemeler ucu kıvrık çatal şeklinde yaprak gibi görülse de bir hayvan figürünü tasvir eder. Batılıların Arabesk adını verdiği geometrik temele dayanan bitki kompozisyonu da budur (Kuban, 1970:110).

İnsan figürü taş dekorasyonlarda fazla yer almamasının yanı sıra görüldüğü yerler de vardır. Doğan ya da kartal, aslan ve geyik gibi semboller arma olarak kullanılmıştır. Ejder motifi çok stilize bir biçimde çoğunlukla geometri kombinasyon sonuna bir baş stilizesi olarak uygulanmıştır. Mukarnas yazı şerit ve filizleri ile İslam sanatında önemli bir yere sahiptir. Selçuklu çağında Hristiyan ve antik sanattan kalan yaprak motifleri süslü sütun başlıkları (bakınız Yivli Minareli Cami) rozetler ve geometrik kabartmalarda kullanılmıştır (Kuban, 1970:111).

Mukarnas stalaktit (üç boyutlu) bir süslemedir. İlk mukarnasa Horasan da küçük alçı nişler biçiminde rastlanır. Sütun başlarında, nişlerin, tonoz ve kubbelerin süslemesinde, duvarlarda üst örtü arasında geçiş elemanı olarak değerlendirilmiştir.

Mukarnası eğri bir yüzey olan yarım küre halindeki tonoz, üst örtü gibi bir eleman ve basit küp kaide gibi düz bir yüzeyin birleştiği ve birbirleri üzerinde taşan kemer dizeleri oluşturur. Basit olan bu şekil zaman içinde karmaşık geometrik bir düzene evrilmiştir. Sarkıtlar görülmeye başlamıştır. Teknik olarak birbiri üzerine taşan elemanlar ile basit kemer statifi baz alınarak mukarnas yapılmaktadır. Taş tuğla ya da alçıyla uygulanmış varyasyonları görülmektedir (Kuban, 1970:112).

2.2. Antalya'daki Ortaçağ Mimari Yapıları

Antalya'daki Ortaçağ yapılarının günümüze ulaşan ve değerlendirmeye aldığımız yapıları bina fonksiyonlarına ve bulundukları alana göre altta sınıflandırdık. Tüm yapılar haritada işaretlenmiştir. Haritanın detaylı incelenmesi istendiğinde QR kod taratılarak haritaya ulaşılabilir(Şekil 12).

Şekil 12: Antalya'daki Ortaçağ Mimari Yapılarının Bulunduğu Yerler

2.2.1. Medreseler

Antalya'da günümüze ulaşan Ortaçağ Dönemi medreselerinin tamamı Kaleiçi bölgesinde bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla İmaret Medresesi, Atabey Armağan Medresesi ve Karatay Medresesidir.

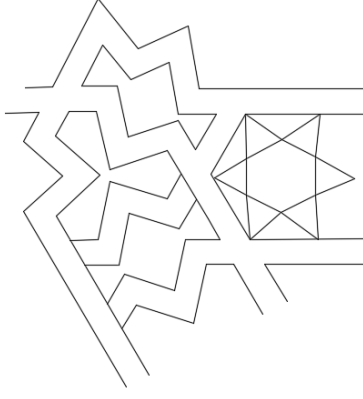
2.2.1.1.İmaret Medresesi

Yapım tarihi kesin olarak bilinmeyip 13. yüzyılda yapılmıştır. Dört eyvanlı medreseler grubu girmektedir (Antalya Mimarlar Odası, 1996:26).

Girişin karşısında sivri tonoz şeklinde örülmüş eyvan vardır. Avlusu dikdörtgen bir şekle sahip olup, doğu ve batı kenarlarında revak izleri belli olmaktadır. Bina orta eksene göre simetrik görünmekte ise de girişe göre avlunun sağ tarafında sekiz sol tarafında yedi mekân bulunmaktadır.

2.2.1.1.1.Süsleme:

Taçkapı güney cephesindedir. Kesme taştan yapılmıştır. Abidevi bir taçkapısı mevcut olup üst kısmı noksanıdır. İmaret Medresesi taçkapısında birbirini tekrar eden geometrik desen görülmektedir (Şekil 13). Giriş kapısı basık kemerli olup üzerinde enine dikdörtgen bir niş içinde dört satırlık bir kitabesi bulunmaktadır. Basık kemerli kapısı ve kitabe mukarnas yarım kubbeciğin muhafazasına alınmıştır (Şekil 14).

Şekil 13: İmaret Medresesi taçkapı üzerindeki motif ve çizimi (Ersoy Demirtaş, 2024)

Şekil 24: İmaret Medresesi Mukarnas (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Kapı payelerinin birbirlerine bakan kısımlarında, üstleri mukarnaslı mihrabiyeler bulunmaktadır (Şekil 15).

Şekil 3: Taç Kapıdaki Zincir Deseni (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 4: Taçkapı Nişindeki Geometrik Desen (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Mihrabiyeler yuvarlak çifte sütunceli olup, içleri üçerli yüzeyler halinde aşağıya doğru inmektedir. Kapı payelerinin köşelerinde, yani mukarnas yarım kubbeciği kemerinin altlarında

çifterli kesik koni başlıklı ve küp kaideli, yuvarlak gövdeli sütunceler mevcuttur (Şekil 16).

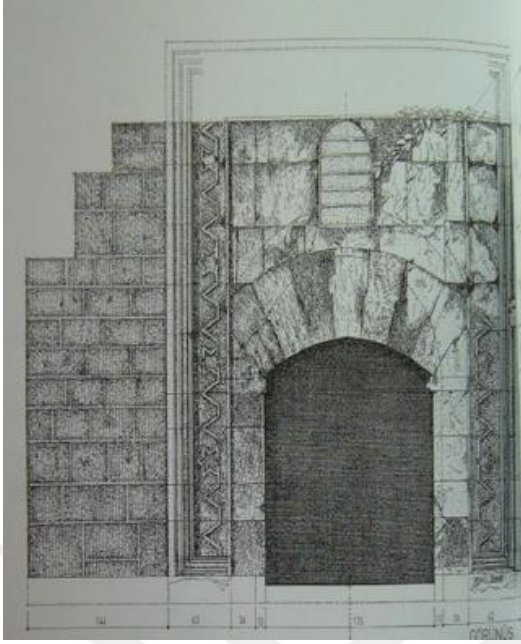
Şekil 5: Taçkapıdaki Zincir Deseninin Çizimi (Ersoy,2023)

Bundan sonra kapının etrafını uzun halkalı geometrik bir zincir frizi çevirir (Şekil 17). Zincir frizinden sonra genişçe bezemesiz bir kısım, en dışta ise geometrik yıldız örgülü friz bulunmaktadır (Şekil 15). Taçkapı gayet muntazam ve iri kesme taşlardan yapılmıştır.

2.2.1.2.Atabey Armağan Medresesi

Yivli Minareli Cami yanında bulunur (Şekil 23). Basık kemerli bir giriş kapısına sahiptir (Şekil 25). Basık kapı kemeri taşları zikzaklarla birbirlerine kenetlenmişlerdir. Basık kapı kemeri üzeri sivri kemerli bir niş içerisinde altı satırlık kitabesi bulunmaktadır. Kitabeye göre Medrese Atabey Armağan tarafından yaptırılmıştır. Bu bakımdan bazı kaynaklar Medreseyi Atabey Armağan Medresesi olarak isimlendirmektedir.

2.2.1.2.1.Süsleme

Şekil 6: Atabey Armağan Medresesi Çizimi (Sönmez C. C., 2009)

Çizimde de açıkça görüldüğü gibi taçkapıda sadece geometrik süsleme bulunmaktadır (Şekil 18).

Kapının iki tarafında yarım yıldız frizi ve silmeli birer kısım vardır (Şekil 18-19).

Süsleme şeridinde geometrik süsleme bulunmaktadır (Şekil 20).

Şekil 7: Atabey Armağan Medresesi (URL 22)

Şekil 8: Atabey Armağan Medresesi desem detayı (Ertunç, 2016:120)

Bu kısımların kapıyı çevrelediği anlaşıyor (Şekil 21).

Şekil 9: Atabey Armağan Medresesi güncel hali (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Basık kapı kemeri silmeli üzengilerle son bulmaktadır. Kapı kemeri arkasında, yani mekâna açılan kısımda kemerlidir (Şekil 22).

Şekil 10: Atabey Armağan Medresesinin Güncel Durumu (Melek Ersoy Arşivinden 12.2023)

Atabey Armağan Medresesi yivli minarenin yanında olup genel itibariyle yıkık haldedir. Güncel durumda arkeolojik kazı olanı durumundadır (Şekil 21-23).

Şekil 11: Atabey Armağan Medresesinin Uzaktan Görünümü (Melek Ersoy Arşivinden 12.2023)

2.2.1.3.Karatay Medresesi

Banisi Selçuklu veziri Celaleddin Karatay'dır. Yapı 1250 yılına tarihlenir. Bazı kaynaklarda Darü's-süleha olarak geçmektedir. Yapının uzunluğu 25 metre, genişliği 20 metredir. İki kavisten oluşur. Sonrasında araya duvar örülerek mekân ikiye bölünmüştür (Armağan, 2004:16).

Şekil 12: Karatay Medresesi Giriş Kapısı İçten Görünümü (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Şekil 13: Karatay Medresesi Asma Kat (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Karatay Medresesi, moloz taş, kesme taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir(Şekil 24). Duvarlar moloz taş dolgu üzerine muntazam kesme taşlarla kaplanmıştır. İç kısmı ve eyvanın tonoz kemeri ise tuğladan yapılmıştır.

İç kısımda ahşap döşemeli asma kat bulunmaktadır (Şekil 25).

2.2.1.3.1.Süsleme

Cephesi batıya yöneliktir. Anıtsal taçkapı, duvarlardan çıkıntı yapmaktadır. Kapı, silmeli kuşatmalarla çevrilidir. Dışta geometrik ve yarım yıldız frizleri bulunur, ardından altı köşeli yıldız ve yaprak rozetlerini içeren girift yıldız frizi gelir (Şekil 27).

Şekil 14: Mihrap (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

İç kısımda mescit olarak kullanılan bir alan olduğunu gösteren bir mihrap bulunmaktadır. Bitkisel ve geometrik süslemelerle bezelidir (Şekil 26).

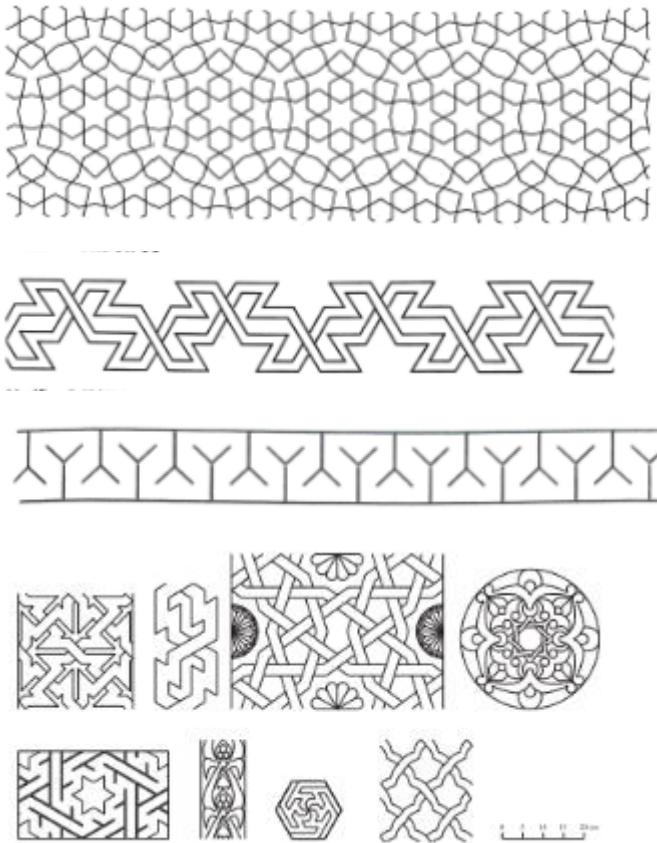
Şekil 15: Karatay Medresesi Taçkapı Üzerindeki Motif (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Basık kemerli kapı, sivri tonozun koruması altındadır (Şekil 28). Kapı kemerinin üzerinde sivri kemerle biten bir niş içinde dokuz satırlık kitabe bulunur. Tonoz mukarnaslı üzengilerle süslenmiştir. Kemer üzengilerinin altında mihrabiyeler ve kabartma rumi motifleri yer alır (Şekil 28-29).

Şekil 16: Taçkapı içindeki Mihrabiyeler (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Yapıda taçkapı ve mihrap üzerinde geometrik ve bitkisel süslemeler bulunmaktadır (Şekil 28).

Şekil 17: Antalya Karatay Medresesi taçkapısında kullanılan kompozisyonlar (Demiriz, 2018:52)

2.2.2.Yivli Minare Külliyesi

Yivli Minare Külliyesi içinde Ortaçağ Dönemine ait dört yapı bulunmaktadır. Bunlar Yivli Minare Cami, Yivli Minare, Yivli Minare Hamamı ve Mevlevihane'dir.

Alaaddin Keykubad (Yivli Minare, Ulucami) Camii, Atabey Armağan medreseleri, Zincirkıran Mehmed Bey ve Nigâr Hatun türbeleri, Mevlevihane ve hamamdan oluşan Yivli Minare Külliyesi'nin en büyük yapısı camidir (Armağan, 2004:17).

2.2.2.1.Yivli Minare Cami ve Yivli Minare Yivli Minare Hamamı

Antalya'nın ilk Türk yapısı Yivli Minare'dir. Aleaddin Keykubat döneminde yapılmıştır. 1219-1236 tarihleri arasında yapılmıştır. Minare tuğladan yapılan gövdesi sekiz yarım silindirden meydana gelmektedir. Caminin kapı ve pencere lentolarında, Bizans dönemine ait bir kilisenin mimari kabartmaları kullanılmıştır (Antalya Mimarlar Odası, 1996:26).

Şekil 30: Cami Girişi (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Kuzeyde ve batıda olmak üzere basık iki yay şeklinde kemerli kapısı bulunur (Şekil 30).

Şekil 31: Sağ Cephe görünümü (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Caminin üst örtüsü altı kubbelidir (Şekil 31). Günümüzde hala ibadete açık olup cami mimarisinden ziyade minaresiyle tanınmaktadır (Şekil 32).

Şekil 32: Yivli Minare (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Arşiv kayıtlarında Cami-i Atık olarak geçmektedir. Osmanlı döneminde bulunduğu mahalle ile ismi aynıdır. I. Alaeddin Keykubat döneminde eski bir kilisenin üzerine inşa edilmiştir. Beylikler döneminde 1373 yılında şehrin Emiri Mübarizüddin Mehmed Bey tarafından Kıbrıslılardan geri alıp sonrasında tamir edilerek camiye çevrilmiştir. Cami üzerindeki kitabeye göre mimarı Et-Tavaş'ıdır. Bunun yanında S. Fikri Erten, Selçuklular zamanında imaret olarak yapılmış olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu söylemektedir (Armağan, 2004:17).

2.2.2.1.1. Yivli Minare Külliyesi Süsleme

Şekil 33: Antalya Yivli Minare Cami Kazısı (Selçuklu Belediyesi, 2018:231)

Bir ucu kırık olan yıldız çini, Yivli Minare Cami kazısında bulunmuştur. 12,6 cm çapında olan bu çini 4 köşeli Selçuklu yıldızı biçimindedir. 13.yy'a tarihlenmektedir. Çinide serbest düzende kıvrımlı dallar ve soyut bitkisel formlar tüm yüzeyi kaplamaktadır. Yıldız kalın bir şeritle çerçevelenmiştir (Şekil 33).

Kitabenin üzerinde ve cephesinde de bitkisel süslemeler görülmektedir (Şekil 34).

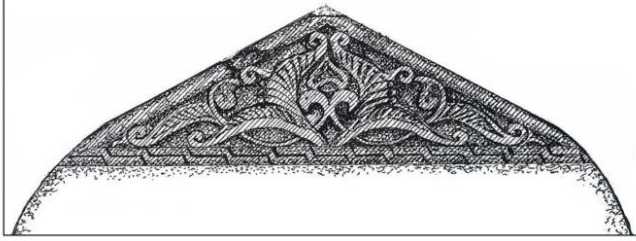

Şekil 34: Yivli Minare Camisi kuzey cephe üzerindeki süsleme (Demiriz, 2018:53)

Şekil 35: Sütunlar ve kemerler (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Kilise üzerine inşa edildiğinden sütunlardaki farklılık göze çarpmaktadır. Yapıda daha çok Roma dönemi desen ve üslubuna benzeyen başlıklar bulunmaktadır (Şekil 35).

Şekil 36: Yivli Minare Cami’de süsleme (Demiriz, 2018:53)

Roma döneminden kalan ve yapı bünyesinde yer alan bir desenin daha çizimi Şekil 36’da gösterilmektedir.

Şekil 37: Mihrab süsleme detayı (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 38: Yivli Minareli Cami Mihrabı (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Mihrabın soluna ve sağında süsleme detayları görülmektedir. İç kısma da alçı kullanılarak mukarnas görseli verilmiştir (Şekil 37-38).

Şekil 39: Minber (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Minber yapıdan bağımsız sonradan konulmuş yeni bir mobilya gibi görünmektedir (Şekil 39)

Şekil 40: İç Mekândan Görünüm (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Kilise temelinden yapılan bir cami olduğundan mihrap kapı karşısında konumlanamamıştır. Yapı plan klasik cami planında değildir (Şekil 40).

Şekil 41: Dış Cephede Süsleme Detayı (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Çatı ile cephe birleşiminde küçük sütün kemer ve palmiye yapraklı bir desen bulunmaktadır (Şekil 41).

Şekil 42: Kitabe (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Kitabe sade görülmektedir (Şekil 42). Yapı kubbeler ile örtülüdür (Şekil 43). Açıklıklar kemerlerle aşılmıştır (Şekil 44).

Şekil 43: Kubbe (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Şekil 44: Kemerler (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Kompleks içinde hamam da bulunmaktadır. Diğer yapılar gibi taştır. Küçük kemerli pencereleri dışında cephesinde bir hareket yoktur. İç kısmı ziyarete açık değildir (Şekil 45).

Şekil 45: hamam (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

2.2.2.2. Mevlevihane

Yivli Minareli Cami'nin kuzey girişinin hemen yanında teraslanmış bir alanda kale surlarının dibinde ana caddenin hemen yanında yer alır.

Büyük bölümü Anadolu Selçuklu devleti döneminde yapılan yivli minare külliyesinin önemli bir yapısıdır. Yivli minare aynı dönemde yapıldığı düşünülmektedir. Yapı 1377 yılında Tekelioğlu Zincirkıran Mehmet Bey, Şehzade Korkut ve Tekeli Mehmet Paşa Tarafından Mevlevihane çevrildiği tartışılmaktadır. Dikdörtgen planlı iki katlı kagir bir yapıdır. Orta mekânın üstünde altıgen kasnaklı bir kubbe ve ucunda kubbe feneri yapılmıştır (Sevcan Yıldız, 2021).

Evliya Çelebi de Mevlevihane'nin varlığından bahseder. Selçuklu zamanında diğer yapılarla birlikte inşa edildiği, 1377 yıllarında Tekeoğlu Mehmet Bey tarafından tesis edildiği düşünülmektedir. Asıl yapım amacı bilinmemektedir. Tekeli Mehmet Paşa aracılığıyla Mevlevihane olmuştur (Budak, 2016).

Plan dikdörtgen şeklinde olup güney cephesinin ortasında kemerli giriş kapısı bulunmaktadır. Aydınlık fenerli kubbeye sahip ana mekâna bu kapıdan girilmektedir. Mekânın kuzeyinde iki batısında üç ek hücre bulunur. Hücreler beşik tonozla örtülü olup dervişler için ayrılmış özel mekanlardır (Şekil 46).

Şekil 46: Mevlevihane içinden bir görsel (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

Ana mekânın sağında merdivenle yükseltilmiş bir alan bulunmaktadır bu alan beşik tonozla örtülüdür bu mekândan ana mekâna küçük bir kapıdan merdivenlerle inilir yapılan restorasyon sonrası sergi salonu olarak tasarlanmıştır (Şekil 47).

Şekil 47: İçten görünüm (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

2.2.2.2.1. Mevlevihane Süsleme

Üst örtüsündeki mimari formu dışında cephe yalın görünümündedir. Süsleme ögesine rastlanmamıştır (Şekil 48).

Şekil 48: Dıştan görüntüsü (Melek Ersoy Arşivinden 2023)

2.2.3. Hanlar

Antalya bünyesinde Ortaçağda konaklama amaçlı kullanılmak için pek çok han yapılmıştır. Günümüze bir kısmı ulaşmamıştır.

2.2.3.1.Şarapsa Han

Plan tipi Anadolu Selçuklu kervansarayları arasında alışık olmadık türdedir. Doğu batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen planda kapalı bölümüyle doğusunda kuzey güney doğrultusunda dikdörtgen planlı bir mescit bulunmaktadır. Mescit sivri beşik tonozla örtülüdür. Dışarıdan bakıldığında kale görünümündedir (Şekil 49).

Konaklama kısmını ortasında bir taçkapıyla mekâna girilmektedir. Beden duvarları moloz ve kaba yontulmuş taştır. Bazı yerlerde devşirme malzeme, kapılar ve gül kemerler ve mescit mihrabında kesme taş kullanılırken kitabelerde mermer kullanılmıştır (Dursun, 2016:221).

Şekil 49: Şarapsa Han (URL 1)

2.2.3.1.1.Süsleme

Şarapsa handa bulunan süslemeler konaklama alanına taçkapı mescit kapısı ve mihrabındadır. Taçkapı dönemin yapılarında az rastlanan tarzıdır (Dursun, 2016:222).

Kapı cephede dışa taşmış ve yüksek yapılmış olup genel bakışta basık kemerli açıklık, üstte çeyrek küre biçimli kavsara ve kavsara kuşatma kemerinden oluşmaktadır. Taçkapı süslemesi oldukça yalındır. Kavsaranın alt köşelerine yerleştirilmiş trompların oturduğu konsollar ile kavsaranın ortasındaki kitabe süslemeler görülür (Şekil 50).

Şekil 50: Şarapsa Han Girişi (URL 2)

Kazınarak yapılan ince işinsal çizgilerle dillendirilen trompların altındaki konsollar, çevresi çizgilerle çevrili, motif oyma tekniğiyle yan yana sıralı yarım altı kollu yıldız kompozisyonu ile bezenmiştir. Yıldız kompozisyonunun aralarında üçgenler oluşmuştur. Kitabe çevresinde bitkisel motif bulunmaktadır. (Dursun , 2016:223).

Mescit genel olarak sade görünümde olup süslemeler kapı ve mihrapta görülmektedir. Kapı yüzey dışına taşmış ve içe doğru kademelidir. Zeminden dört basamak yüksek ve basık kemerli olan kapının üstünde dilimli kemerli kavsara, ters U biçiminde kuşatan süslemesiz silme barındırır. Dilimli kemerin orta kısmında mermer kitabe bulunur. Bu kitabe de bitkisel motifler kullanılmıştır. Mihrapta ayet yazılı olup mukarnas kavsaralı bir niş bölümünden oluşur. Dört sıralı olan mukarnas kavsaranın iki kademesi yelpaze dilim, üçüncü kademe badem, en üst kısmı da yarım yıldız planlı dilimlidir (Dursun, 2016:224).

2.2.3.2.Kırkgöz Han

Kırkgöz Han, Antalya'nın Döşemealtı ilçesinin Pınarbaşı mevkiinde bulunur. Han ismini ilçenin eski adından almıştır. Kitabesine göre 1236-1237 yıllarında yapılmıştır. Banisi II. Gıyaseddin Keyhüsrev'dir. Yapı bir kaleyi andırmaktadır (Şekil 51).

Şekil 51: Kırkgöz Han Cephesi (Yurdasever, 2011:7)

Dikdörtgen planlı ve sade görünümündedir. Güney cephesinde taç kapı bulunur (Yurdasever, 2011:7).

2.2.3.2.1. Kırkgöz Han Süsleme

Şekil 52: Kırkgöz Han Taçkapısı (Yurdasever, 2011:7)

Taçkapı cephenin tam ortasında bulunur. Taçkapının yüksekliği beden duvarını aşmaktadır (Şekil 52).

Yapının kitabesi giriş kapısının üzerindeki kemer kilit taşının tam ortasındadır. (Yurdasever, 2011:8)

Şekil 53: Cephe taçkapı ilişkisi (Yurdasever, 2011:8)

Cepheden iki metre dışa taşmıştır. Kesme taştan yapılmış olup sivri kemerli açıklığa sahiptir ve iki yanında sütunçeler bulunur ve süslemesiz başlıkları vardır (Şekil 53). Sütunçelerin sonrasında kemer yayı bulunmaktadır. Kapının iki yanında sekiler bulunmaktadır (Yurdasever,

2011:8).

Şekil 54: Revak kemerinde bulunan taşçı işaretleri (Yurdasever, 2011:8)

Tablo 4:

Kırgız Han'da Yer Alan Taşçı İşaretleri						
Giriş Eyvanında Yer Alan İşaretler	W	Y	Y	X	Y	Y
Doğu Yöndeki Revaklarda Yer Alan İşaretler	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Kapalı Mekânda (Hol) Yer Alan İşaretler	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Batı Yöndeki Revaklarda Yer Alan İşaretler	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y
	Y	Y	Y	Y	Y	Y

Kırgız Han'da Yer Alan Taşçı İşaretleri (Yurdasever, 2011:8)

Hanın birçok yerinde taşçı işaretleri bulunmaktadır (Şekil 54). Bu şekiller tabloda verilmiştir (Tablo 4).

Şekil 55: Batı Yönünde Bulunan Revaklar (Yurdasever, 2011:9)

Şekil 56: Handa bulunan revaklar (Yurdasever, 2011:9)

Yapıda Anadolu Selçuklu döneminde sıklıkla rastlanan revaklar bulunmaktadır (Şekil 55-56).

Yapıda mimari form hareketleri dışında süsleme öğesi bulunmamaktadır.

2.2.3.3.Kargı Han

Yapımının 1236-1246 Yılları arasında olduğu düşünülmektedir. Kitabesi yok olduğundan kesin tarihi bilinmemektedir (Erdmann, 2008:255).

Şekil 57: Kargı Han avlu görünümü (URL 3)

Şekil 58: Kargı Han İç Mekân Görünümü (URL 3)

Odalar kareye benzer bir şekilde avluyu çevrelemektedir (Şekil 57). İç görünümü şekildeki gibidir (Şekil 58).

Şekil 59: Ön Cephe Görünümü (URL 3)

Şekil 60: Kargı Han Taçkapı (URL 3)

Kalevari görünümündedir (Şekil 59). Yapının en görkemli kısmı taçkapısıdır (Şekil 60).

2.2.3.3.1.Süsleme

Yapının taçkapısı beden duvarını da aşmaktadır. Taçkapının yapımında kesme taş kullanılmıştır (Şekil 65).

Şekil 61: Kargı Han Taçkapı Cephe İlişkisi (Bilici, 2013:74)

Yapıda mimari form hareketleri dışında süsleme ögesi bulunmamaktadır.

2.2.3.4.Evdir Han

Antalya’da bulunan Evdir Han, Konya yolu üzerindedir. Sultan İzzettin Keykavus’un saltanatı döneminde inşa edilmiştir (Korkmaz, 2005:9).

Dikdörtgen bir plana sahip olan Evdir Han 54x64m boyutlarındadır. Taştan yapılmıştır. Ortasındaki avlu 32x47 metre ölçülerindedir. Dört tarafında dört eyvan ve iki sıra yere açık galeri bulunmaktadır. Yapı cephede payandalarla desteklenmiştir. Taçkapı güneyde bulunmaktadır (Korkmaz, 2005:9).

2.2.3.4.1.Süsleme

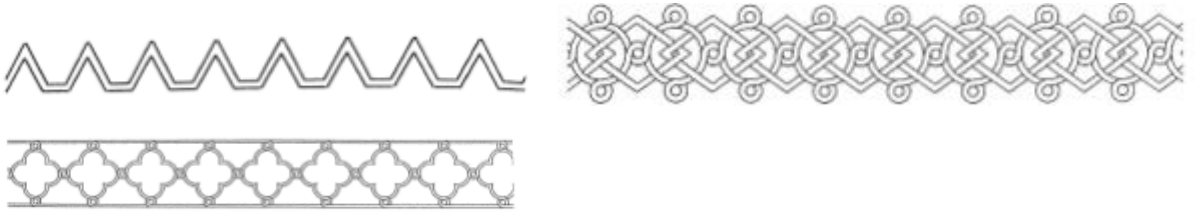

Şekil 62: Evdir Han Taçkapı (URL 4)

Taçkapı beden duvarından dışa taşmaktadır (Şekil 62). Mukarnaslı olup iç kenarlarında mihrabiye nişleri kullanılmıştır (Şekil 63)

Şekil 63: Taçkapıda bulunan mukarnas (Korkmaz, 2005)

Şekil 64 : Emdir Hanın taçkapısında bulunan desenlerin bazıları (Demiriz, 2018:60)

Üst kısım yıkık durumdadır. Sadece taçkapı süsleme barındırmaktadır (Şekil 64-65). 10 kollu yıldız motifi Selçuklu yapıları içinde ilk olarak burada kullanılmıştır. (Korkmaz, 2005:9).

Şekil 65: Taçkapıdaki süsleme detayları (Korkmaz, 2005:9)

2.2.3.5. Alara Han

Antalya'nın Alanya ilçesinin yaklaşık 35 kilometre kuzeybatısında bulunmaktadır. Şarapsa Han'dan sonra gelen kervansaraydır (Kılcı, 2016)

Kitabe yapımı 1231-1232 (H.629) tarihlenir ve I. Alaeddin Keykubad'ın banisi olduğundan bahsedilmektedir (Şekil 66). Alara Han 38X50 metre boyutlarında olup alanı 1900 metrekaredir. (Yavuz, 1991:41).

Şekil 66: Alara Han kitabe (Bakkal, 2019:551)

Bir tepe yamacında inşa edilmiştir (Dursun, 2019:370).

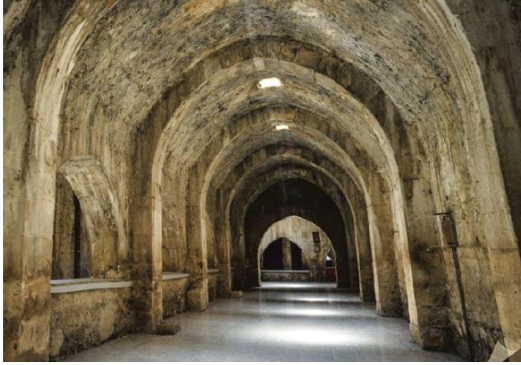
Han simetrik görünümündedir. (Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012:285).

Şekil 67: Alara Han kuş bakışı görünümü (Bakkal, 2019: 551)

Kuşbakışı fotoğrafta da bu görülmektedir ( ekil 67).

Sultan hanı olsa da diğerlerinden farklıdır. E odaklı (konsantrik) plan tipiyle yapılmış olsa da sultan hanları genellikle karma plan tipine sahiptir. Alara Han plan tipi anlamında istisnadır (Altun, 1989: 341).

Şekil 68: Alara Han galeri ve tepe pencereleri (Bakkal, 2019:551)

Hanın i  görünümünde tepe pencereler görülmektedir ( ekil 68). I. Alaeddin Keykubad'ın bu hanı Antalya- Konya güzergahında orduya ribat olması için yaptırdığı düşünülmektedir (Eryavuz, 2002:299).

Giri in sa ında    solunda iki adet üçgen biçimli payanda bulunmaktadır bu payandalar kapı kenarlarındaki kulelerle yapıya kalevari bir görünüm vermektedir. (Bakkal, 2019:551).

Şekil 69: Onarımdan sonra Alara Han güney cephesi (Bakkal, 2019:551)

Alara Han dendanları ve kuleleri bulunmaktadır. Dışarıdan bakıldığında kaleyi andırmaktadır (Şekil 69-70).

Şekil 70: Alara Han (Bakkal, 2019:551)

Kuzey cephesinin ortasında taç kapı bulunur. Taçkapı kemerlidir. Payandalar üzerinde küçük birer pencere bulunmaktadır. Bunlar çatıya çıkan merdivenlerin pencereleridir (Ersoy,2021:117).

Girişin sağında üç solunda iki adet üçgen biçimli payandayla yapı desteklenmektedir. Kapı kenarlarındaki kulelerle yapı kalevari görünümündedir (Bakkal, 2019:551).

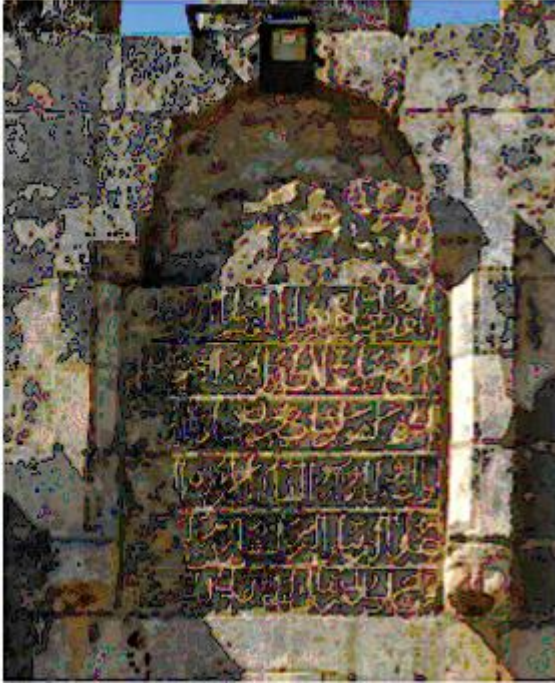
Batı cephesinde payanda aralarında ikişer mazgal pencere ve köşelerde tekli mazgal pencere konumlandırılmıştır. Bu cepheden yapı ışık almaktadır. Güney cephede iki adet mazgal pencere payandaların arasında ve birer tane mazgal pencere de köşelerde kullanılmıştır. Bunların yanında doğu cephesinde de birbirine bitişik üç mazgal pencere bulunmaktadır. Günümüzde restoran olarak kullanılmaktadır (Ersoy,2021:125).

2.2.3.5.1.Süsleme

İç bölümde bulunan galerilerin ve koridorların duvarlarında kandil konsollar kullanılmıştır. Bu uygulama bir daha başka hiçbir handa yapılmamıştır. Bu kısımda avlu kapısı ve kandil konsollarında figürlü süslemeler bulunmaktadır.

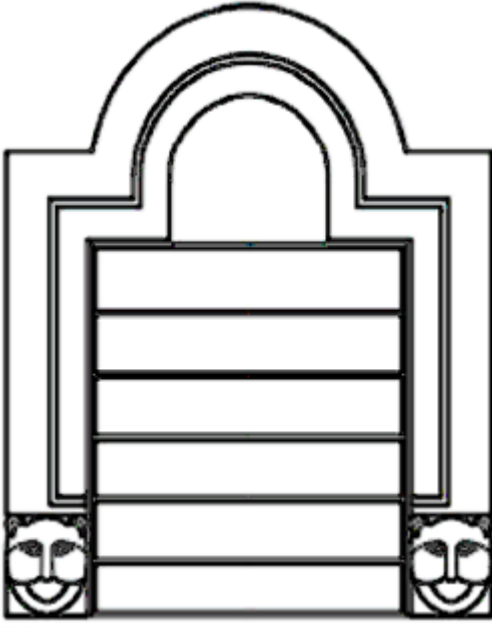
Kuzey doğu cephesinin ortasında iki payanda arasında giriş kapısı bulunmaktadır kapı beden duvarından taşmış olup dikdörtgen biçimdedir. Basık kemerli ve sadedir. Üst sınırında aslan başlı çerçeveler bulunmaktadır. Kapı açıklığının üst kısmında kitabe bulunmaktadır

Sadece kitabe ve çevresinde süsleme görülmektedir. Kitabenin üst kısmı kemerlidir. İki yanı içe doğru pahlı çerçeveye sarılmıştır. Alt uçlarında aslan başları vardır. İki aslan başının da çenesi ve burunlarının alt kısmı kırık durumdadır. Aslanlar ağızları açık biçimde tasvir edilmiş, kulakları küçük sivri ve dik olup iri badem gözlüdürler. İzlerden aslanların burunlarının uzun olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 71).

Şekil 71: Kitabe ve Çerçevesi (Ersoy,2021:119)

Küçük sivri kulakları dik biçimdeki aslanlar, iri badem gözlere sahip olup, göz çevresindeki çukurlukların işlenmesiyle birlikte detaylı bir işçilik ortaya koyulmuştur. Her iki örnekte çene kısımlarının ve burunlarının alt bölümlerinin de kırık olduğundan genel formu yitirilmiştir. (Şekil 72).

Şekil 72: Alara Han kitabe çevresindeki aslan başları (Dursun,2019:357)

Kandil konsollarında aslan başlı figürler tasvir edilmiştir. Sağlam bir görün hasarlı, sadece izi bulunan tüm konsolların toplam sayısı 62’dir. Restorasyon sonrası şeffaf plastik bir malzemeyle kandiller korumaya alınmıştır (Dursun, 2019:359).

Konsollar bir ucu duvara yerleştirilmiş taş bloklardır. Kandil konulabilmesi için üst kısım üçgensel formdadır (Şekil 73).

Şekil 73: Galerideki aslan başlı kandil konsolları (Dursun,2019:360)

Avlunun uzun kenarı bir oda bir avlu şeklinde yapılmıştır. Toplamda sekiz oda ve altı evyanı olan Alara Hanın kapalı avlunun ortasında küçük bir havuz bulunmaktadır (Yavuz A. T., 1991:41).

2.2.3.6.Kızlar Hanı- Çeşmesi

Şekil 74: Çeşmenin önden görünümü (URL 5)

Şekil 75: Çeşmenin arkadan görünümü (URL 6)

Alanya Hatipoğlu mezarlığının karşısında bulunmaktadır. 13. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir (Bakkal, 2019:551).

2.2.3.6.1.Süsleme

Kitabesi yoktur (Bakkal, 2019:551).

Eyvan görümündedir. Yapı malzemesi olarak taş kullanılmış ve yalın bir görünümündedir (Şekil 74-75).

2.2.4. Sarnıclar

Antalya’da günümüze ulaşan ve değerlendirmeye dahil edebileceğimiz tek sarnıç Mücdüddin Sarnıcı olup altta bilgileri verilmiştir.

2.2.4.1. Mücdüddin Sarnıcı

Alanya kalesi etrafında su ihtiyacını karşılamak için yapılmıştır hisar içi mahallesinde

bulunmaktadır. 13. yüzyıla tarihlendiği söylenmektedir. Dikdörtgen planlı beşik tonozlu bir yapıya sahiptir. Dıştan yükseltilmiştir ve malzeme olarak moloz taş kullanılmıştır. İç kısımda tuğla duvarın yüzeyi Horasan harçlıyla kaplıdır. Batı tarafından yükseltilmiş küçük bir bölümü bulunmaktadır (URL 7).

2.2.4.1.1.Süsleme

Kemerli taşıyıcı sistemi dışında düz tuğlalı bir yapı olup herhangi bir süsleme unsuru bulunmamıştır (Şekil 76-77).

Şekil 76: Dış görünüşü (URL 8)

Şekil 77: İç mekân görünümü (URL9)

2.2.5. Mescitler ve Türbeler

Antalya'nın Selçuklu hakimiyetine geçtikten sonra İslam dininin izlerini şehir içinde görmekteyiz. Mimaride mescit ve türbelerle günümüze kadar bu iz gelmiştir.

2.2.5.1.Andızlı Camii

Alanya'da tophane mahallesinde bulunmaktadır. İsmi yanındaki ağaçtan alan cami 1277 yılına tarihlenir. Banisi Emîr Bedreddîn'dir. Banisinin Adıyla da anılır (Konyalı, 1946:300; Seton Lloyd, 1958:61;Hacıgökmen, 2021:32).

2.2.5.2.Şeyh Sücaeddin Türbesi

Şekil 78: Türbenin Cephe Görünümü (URL 10)

Antalya'nın merkezinde kızıl toprak mahallesinde bulunmaktadır. Kare planlı küçük bir yapıdır. Kesme taştan yapılmıştır (Şekil 78).

Kitabesine göre 1238 yılında yapılmıştır. Türbe etrafında bir tekke olduğu düşünülmektedir. Diğer yapıların sadece temel kalıntıları bulunmuştur. Kitabesinde imaret ve türbe olarak tüketmektedir. II. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde yaşamış bir Ahi şeyhine aittir. Eserin duvarlarının yarısı orijinal olup yarıdan yukarısı 1969 yılında yapılmıştır. Kuzey cephesinde bulunan kemerli kapının önünde bugün zemin olmasına karşın aşağıya doğru dokuz basamaklı merdivenle inilen bir sahanlık, sahanlığı takip eden ikinci defa beş basamaklı merdivenle türbenin cenazeleri kısmına inmektedir. Tavanın güney kısmında mazgal şeklinde havalandırma deliği bulunmaktadır. Üst örtüsü sivri beşik tonozla kaplanmıştır üst yapı mescit olarak kullanılmaktadır (Armağan, 2004:16).

2.2.5.2.1.Süsleme

Türbe girişinin iki yanında Sivri kemerli nişler içerisinde Arapça harflerle yazılı kitabeler bulunmaktadır. Kapı basık kemerli bir açıklığa sahiptir. Bunun dışında yalın bir yapı olup süsleme unsuru yoktur.

2.2.5.3.Has Balaban Mescidi ve Hamamı

Has Balaban Mescidi Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapım yılı 1275 olduğu kitabede belirtilmiştir (Armağan, 2004:17). Araştırma kapsamında değildir.

2.2.5.4.Akşebe Sultan Türbesi ve Mescidi

Kitabeye göre 1231 yılında Akşebe'nin inşa ettirdiği görülmektedir. Kalenin içinde iç kale yolu üzerindedir. İki bölümü bulunur. Büyük kısmı tuğla olup kuzeybatıda bulunan minare taş kaide üzeri tuğla gövdeli ve aralarda sırlı tuğla kalıntılarını barındırmaktadır.

Kare planlıdır ve kubbe ile örtülüdür (Şekil 79). Kısmen moloz taşta kullanılmıştır. Kubbeli bölümün güney duvarında mihrap nişi, doğu duvarında kemerli ve basamaklı giriş bölümü bulunmaktadır (URL 11).

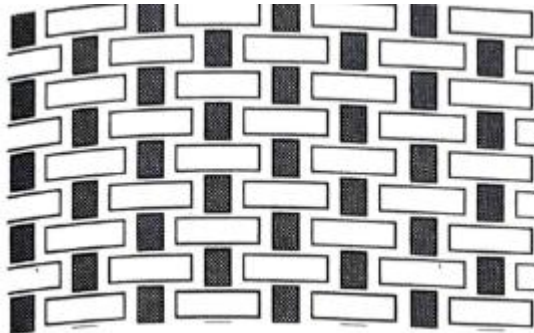
Akşebe I. Alaeddin Keykubat'ın komutanıydı. Odaların biri mescit olup diğeri türbedir. Türbe üç mezara daha sahiptir. Evliya çelebi de bu mescitten bahsetmiştir (Budak, 2016:354)

Şekil 79: Akşebe Sultan Türbesi (URL 12)

2.2.5.4.1. Akşebe Sultan Türbesi ve Mescidi Süsleme

Kubbe formu ve kemerli penceresi dışında cephede herhangi bir hareket görülmemekle birlikte tuğla örülümü dikkat çekicidir (Şekil 80).

Şekil 80: Akşebe sultan Mescidi tuğla dizimi (Demiriz, 2018:50)

2.2.5.5.Ahi Yusuf Türbesi Mescidi

Selçuk mahallesinde bulunmaktadır. Ahi Yusuf adına 1249 yılında yaptırılmıştır. Selçuklu zamanında yaşamış ahilerden biri olduğu düşünülmektedir (Armağan, 2004:17).

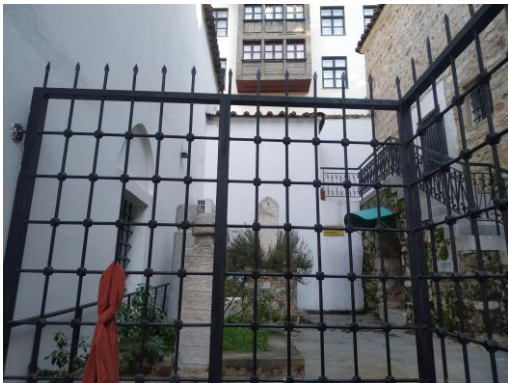
Güneyinde kale duvarları kalıntıları arasında türbe bulunmaktadır (Şekil 81-82-83).

Şekil 81: Türbenin bulunduğu yer yakın çekimi (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 82: Türbenin Bulunduğu Yer (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 83: Türbeler (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

2.2.5.5.1. Ahi Yusuf Türbesi Mescidi Süsleme

Şekil 84: Giriş Kapısı (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Sade bir giriş kapısına sahiptir (Şekil 84). Yapı kesme taştan yapılmıştır. Kale planlıdır (Şekil 85). Üstü kubbeye örtülüdür ve süs barındırmayan bir mihraba sahiptir.

Şekil 85: Binanın genel görünümü (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

İç mekân görünümünde duvarın bir kısmı lambiri ile sonradan kaplanmış olup sade görünümündedir (Şekil 86).

Şekil 86: Yapının iç mekân görünümü (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

2.2.5.6.Kara Molla Mescidi

Antalya Kaleiçi'nde Barbaros mahallesi Kocatepe sokağında bulunur. 13. yüzyıla tarihlenmektedir (Beyazal, 2019:194).

2.2.5.6.1. Kara Molla Mescidi Süsleme

Şekil 87: Kara Molla Mescidi (URL 13)

Süsleme unsuru bulunmamaktadır. Bahçe giriş kapısındaki kemer binayı sokaktan ayırmaktadır (Şekil 87). Yapı içindeki pencere üstlerinde bulunan kemer izleri beyaz duvar yüzeyinde yalın bir hareket katmıştır.

2.2.5.7.Küçük Mescit

Kare planlı olup üst örtüsü pandantif kubbedir. Türbe olarak inşa edilse de sonrasında mescit olarak kullanılmıştır (Konyalı, 1946:287).

2.2.5.8. Şeyh Sucan Türbesi

Kızıl Toprak Mahallesi'nde bulunmaktadır. İnşa tarihi 1238'dir.İki katlı, kare planlı ve sade bir yapıdır. Restore edilmiştir (Akçay, 2023:249).

2.2.6. Köprüler

Antalya'da Ortaçağ döneminde yapılp günümüze ulaşan iki köprü bulunmaktadır.

2.2.6.1.Düden Çayı Köprüsü

Düden çayı üzerinde bulunan köprü 13. yüzyılda yapıldığı düşünülmektedir. (Beyazal, 2019:220; Akçay,2023:250).

2.2.6.1.1.Süsleme

Şekil 88: Düden çayı Köprüsü (URL 14)

Yapıda dönemin köprü mimarisinde sıklıkla kullanılan kemerler dışında bir süsleme ögesi bulunmamıştır (Şekil 88).

2.2.6.2.Belkıs (Köprüpazar) Köprüsü

Yayınlara “Köprü Pazar”, “Köprü Çayı”, “Sultan Alâeddin” ya da “Belkıs” köprüsü gibi çok çeşitli adlarla geçmektedir. Aspendos Akropolü’nün iki kilometre güneyinde bulunmaktadır. Roma köprüsünün bulunduğu, söz konusu bulan depremler sonucunda yıkılmıştır (URL 15).

Serik manavgat arasında Köprüçay Nehri üstündedir. Roma döneminde burada köprü bulunmaktaydı. Bu köprü Selçuklu döneminde yeniden inşa edilmiştir. İsmi Alâeddîn Keykubâddan alsa da banisinin II. Gıyâseddîn Keyhüsrev olduğu düşünülmektedir (Karpuz, 2008:130; Akçay, 2023:251).

Gündoğmuş ilçesine 12 kilometre uzaklıkta olan bir yerde bulunmaktadır. 13. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir (Akçay, 2023:251).

2.2.6.2.1. Belkıs (Köprüpazar) Köprüsü Süsleme

Şekil 89: Belkıs Köprüsü (URL 16)

Yapıda dönemin köprü mimarisinde sıklıkla kullanılan kemerler dışında bir süsleme ögesi bulunmamıştır (Şekil 89).

2.2.6.3. Gündoğmuş (Kemer) Köprüsü

Gündoğmuş ilçesine on iki kilometre mesafededir. İpek Yolu üzerinde bulunmaktadır. XIII. yüzyılın ilk yarısında inşa edildiği tahmin edilmektedir (Akçay, 2013:249).

2.2.6.4. Manavgat-Naras Köprüsü

Manavgat'a bağlı Dikmen Köyünde Naras Nehri üzerinde yapılmıştır. XIII. yüzyıl Selçuklu köprülerinden biridir. Son restorasyonu 2000 yılında Kara Yolları Genel Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Köprü kullanılmamaktadır (Akçay, 2023:250).

2.2.7.Hamamlar

Antalya'daki Ortaçağ hamam ve çeşmelerinin bir kısmı günümüze ulaşamamıştır. Bir kısmı yıkık durumda olup araştırma kapsamına girmemiştir. Ulaşabildiğimiz tüm hamamlar aşağıda listelenmektedir.

2.2.7.1.Sugözü Hamamı

Alanya'da bulunmaktadır. Yıkık durumda olduğu için araştırmaya dahil değildir.

2.2.7.2.Balıkpazarı Hamamı

Yapımı 13. yüzyıl olduğu düşünülmektedir. Güneybatı cephesi sokağa bakar ve girişler bu alanda yapılmaktadır. Dikdörtgen bir plana sahiptir. Ilıklık (soğukluk)” bölümü Dikdörtgen planlı olup sivri beşik tonoz örtülüdür. Ilıklıktan “sıcaklık” bölümüne kuzeydoğu duvarında olan sivri kemerli kapıyla geçilmektedir. Sıcaklık bölümü ortada merkezi kubbeli, ana mekân ve sivri beşik tonozlu iki eyvan barındırır. Alanın kuzey doğu duvarında iki sivri kemerli kapı bulunur. Bu kapılar iki ayrı halvet bölümüne gitmektedir. Halvet bölümleri arasında sivri kemerli bir pencere bulunmaktadır (url 17).

Önünde bir çeşme bulunmaktadır (Şekil 90-91).

Şekil 90: Çeşmenin eski görünümü (URL18)

Şekil 91: Çeşmenin Güncel Hali (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

2000’li yılların başında düz damlı betonarme bir eklentiyle yeniden kullanıma açılmıştır. Restore edilen yapı günümüzde hamam olarak kullanılmaktadır (Şekil 92-93-94-95).

Şekil 92: Hamamın Üst Örtüsü (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 93: Hamamın uzaktan görünümü (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 94: Hamamın giriş bölümü (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Şekil 95: Hamamın girişi ve kadın bölümü (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

2.2.7.2.1. Balıkpazarı Hamamı Süsleme

Tez bünyesinde değerlendirilecek bir süsleme ögesine rastlanmamıştır.

2.2.7.3. Alara Kasrı ve Hamamı

Araştırma kapsamında değildir.

2.2.7.4. Alara Han Çeşmesi

Araştırma kapsamında değildir.

2.2.7.5. Alara Aşağı Hamam

Yıkık olduğundan araştırma kapsamında değildir.

2.2.8. Antalya İçkale

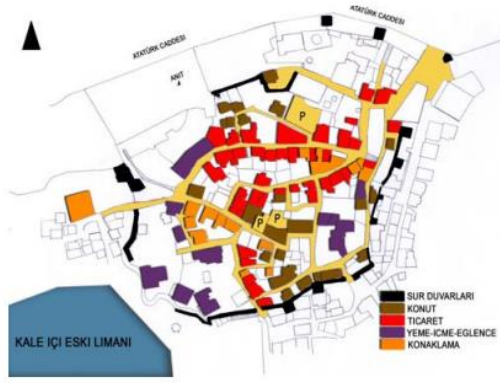
Antalya İçkale mahallesi limanın arkasında 15 metre yüksekliği bulan karstik falezlerin üzerinde yerleşmiş korunaklı koy çevresinde gelişmiş hala varlık sürdüren surlarla çevrelenmiş bir merkez mahalledir. Mahalle kuzey doğu kapısından açılarak limana doğru alçalan bir topoğrafya üzerindedir (Hamamcıoğlu, 2007:115).

Mahalle silüetinde de bu görülmektedir (Şekil 96).

Şekil 96: Antalya İçkale Silüeti ve Vaziyeti (Hamamcıoğlu, 2007:115)

Antalya kalesinin özelliklerini anlatırken Evliya Çelebi, öncelikle Cenevizlilerden Sultan Alaaddin'in aldığını anlatmaktadır. Anlatımın devamında Orhan Gazi'nin elde ettiğini ve daha sonra İspanya küffarının aldığını sonrasında tekrar gazi Hüdavendigar tarafından fethedildiğini söylemiştir. Evliya Çelebi göre kale Antalya körfezinin sonunda deniz kıyısından minare boyu yalçın kayalar üzerinde şeddadi ve yuvarlak biçimde taştan yapılmış bir kaledir. Limanın kenarını da dolaştığından bahsedip 4.400 adım olduğunu söylemektedir. Batı'da Paşa Sarayı'nın köşesinden Narin Kule 'ye, Varoş Kapısı üzerine ve Mehterhane Kulesi'nden geçen, doğudaki Lala Kulesi'ne kadar iki kat sağlam, bir kısmı otuzar arşın, bir kısmı da yedi ve sekizer arşın eninde, İskender Seddi gibi oldukça muhkem bir duvara sahip olduğunu söylemiştir. Bu duvar, oldukça muhkem olup batıda Paşa Sarayı'nın köşesinden doğudaki Lala Kulesi'ne kadar uzanmaktadır. Antalya kalesinin 80 kuleden oluştuğunu söylemektedir. Evliya Çelebi de İbn Battuta gibi şehrin kendi içinde duvarlarla ayrılan mahallelerinin olduğunu ve büyüklü küçüklü 22 kapının bulunduğundan bahsetmiştir. Antalya körfezi çevresinde kümelenen şehrin etrafında 2 U çizerek bir limanda ve bir şehirde iç içe iki sur biçiminde denize 10 m kadar yakınlaştığı noktada surlar kavuşmaktadır. Kavuştukları yerde bugünkü liman mescidi bulunmaktadır. Bu surlar MS II. Yüzyılda Romalılar tarafından Helenistik dönemden kalan temel kalıntıları üzerine tekrar yapılmıştır. Antalya kalesi iç ve dış olarak iki kısımdır. Dış surların başladığı yere dış kale denirken iç surların başladığı kesime de iç kale veya hisar denilmiştir. Dış kale sadece askeri amaçla kullanmak için yapılırken liman çevresindeki hisar bölümü idari ve mali amaçlar için ayrılmıştır. Kale Eskiçağdan kaldıysa da Ortaçağda ve Yeniçağda tamirat görmüştür. Türkler kaleye eklemeye yapmışlardır (Budak, 2016:354).

Antalya İçkale Mahallesi

Şekil 97: Antalya İçkale Yapıları (Hamamcıoğlu, 2007:116)

I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in 5 Mart 1207'de şehri elde etmesiyle Selçuklu 'ya geçen Antalya kaleleri hemen onarılmıştır. 23 Ocak 1216'da I. İzzeddin Keykavus tarafından da Antalya'yı 1215 de işgal eden Gautier de Montbeliard'den geri alması sonrası yine kale ve surlar onarılmış ve tersane yapılmıştır.

Üçüncü onarım ise Kıbrıs kralının 24 Ağustos 1361 tarihinden şehri ele geçirmesi sonrası Sultanü's-Sevahil Emir Mübarizüddin Mehmed Bey tarafında 14 Mayıs 1373'te yeniden Selçuklu 'ya katılan Antalya'nın kale ve surları onarılmıştır. Osmanlı döneminde de onarımlar sürmüştür (Budak, 2016:354).

Günümüzde İçkalede çeşitli fonksiyonlarda yapılar bulunmaktadır. Turistik bir bölge olduğundan çoklukla yeme içme ve eğlence mekânı bulunmaktadır (Şekil 97).

2.2.8.1.Süsleme

Bu kısım sonradan eklenecektir. Belki kitabeler ve çevresi değerlendirilebilir.

2.2.9.Alanya Kalesi

1223 yılında Alanya kalesinin fethinden dönen I. Alâeddin Keykubad Alara Çayı etrafında bulunan Alara Kalesinin de fethi için emir vermiştir. Fetih gerçekleştiğinde kalenin surları tamir edilmiştir (Karademir, 2019:565).

Sultan Alâeddin Keykubâd'ın 1221 yılında şehri fethetmesi ve kışlık başkent olarak belirlemesi sonrasında imar çalışmaları başlamıştır. Helenistik dönem ile Bizans döneminden

kalma sur duvarlarıyla birlikte Eskiçağlardan kalma yapı malzemeleri ve mimari kalıntılar değerlendirilerek Alanya kalesi tekrar inşa edilmiştir. Tersane ve Kızıl Kule yapılarıyla bugüne kadar gelmiştir. En iyi korunmuş Ortaçağ kalesidir. Deniz ticareti adına önemli bir konuma sahiptir (Redford,2008:20; Akman, 2019:11).

Birinci bölüm Kızıl Kuleden batıya devam eden surlar aşağı kapıdan güneye doğru dönen Selçuklu tersanesinin üstünden Tophane kulesini ve Liman surlarından oluşur. Bu bölümde hamam, çeşme sarnıç, koyu, drenaj kanalı ve soğuk kapı bulunmaktadır. Kale bünyesindeki tek akarsu burdadır. İkinci bölüm Esat burcuna kadar uzanan surlardır. Esat burcundan Uğrun kapı olarak da bilinen ikinci kuleye doğru tırmanır kuzeybatı yönünde ilerlemektedir. Helenistik dönemden kalan surların başlangıç noktası burası olup kuzeybatıda Ehmedek kalesine kadar gelmektedir. Aşağı kapı ve Ehmedek Kalesi arkasında kalan surlar ikinci bölümün kuzey kısmıdır. Asıl gelişme sağlayan aşağı kapı, Kale Koca Kapı/Eski Pazar Kapısı'ndan dışında Meyyit Kapısı daha birinci bölüm ve ikinci bölüm arasında geçiş sağlamaktadır. İkinci bölüm ve dördüncü bölüm arasındaki geçişi sağlayan Aya Dimitri Kapısı/Er Kapıdır. Üçüncü bölüm Alanya kalesinin iki iç kalesinden biri olan Ehmedek Kalesinin içkalesidir. Güney grubu Helenistik döneme ait kalıntıların üzerine tekrar inşa edilmiştir (Lloyd ve Rice, 1989:26).

Ehmedek Kalesi, sarnıçlar, Dizdar Köşkü ve içerisinde hamam barındırmaktadır. Dördüncü bölüm sınırını iç kale ile Helenistik sura bağlanan orta surları teşkil etmektedir. Dördüncü bölümü beşinci bölümden ayıran sınırı orta sur oluşturur. Bu kısımda Süleymaniye Camii, Mecdüddin Sarnıcı, Akşebe Türbesi, Bedesten bulunmaktadır. Beşinci bölüm Helenistik surların batısında kalan surlarla çevrili kısımdır. Beşinci bölümde Selçuklu Hamamı, Fener, Arap evliyası ve Cilvarda Burnu bulunmaktadır. Altıncı bölüm sarnıçları kale olarak adlandırılmaktadır. Bu kısımda Selçuklu Sarayı, sarnıçlar ve Bizans Kilisesi bulunmaktadır (Akman, 2019:12)

Bahsedilen yapıların bir kısmı aşağıdaki görsellerde görülmektedir (Şekil 98).

Şekil 98: Alanya Kalesi, Kuzey Surları, Asıl Sur, Gömlek Sur, Hendek, Hendek Duvarı ve Kale Kocakapı Köprüsü (Akman, 2019:11)

İbn Battuta'nın kaleden bahsi şehrin üst tarafındaki gayet sağlam ve sarp olan kale Sultan Alaeddin Rumi (Keykubat) banisi olduğu şeklindedir. Evliya Çelebinin Kız kulesi dediği kule için, *Kule sekiz köşe ve sekiz kat, görmeye değer bir kuledir* demiştir. Sultan I. Alaeddin'in yapısı olan bu kule parlak ve cilalı beyaz mermerden yapılmıştır. Kalenin doğusunda beş göz tersane limanı yapılmıştır. Selçuklu sülüsüyle yazılmış bir kitabe kapıya asılmıştır. Sağında askerlerin kalacağı bölüm ve deniz tarafında da bir mescidi bulunmaktaydı. Kale 1226'da tamamlanmış olup, surlar, burçlar ve kapılar üstünde I. Alaeddin Keykubat namına kitabeler bulunmaktadır. 1228'de büyük tersane inşa edilmiştir (Budak, 2016:354).

2.2.9.1. Alanya Kalesi Süsleme

Kale formu ve kitabeler dışında bir süsleme ögesine rastlanmamıştır. Tez kapsamına dahil değildir.

2.2.10. Saraylar ve Köşkler

Antalya'da bulunan konut fonksiyonundaki Ortaçağ yapıları olan saray ve köşkler bu başlıkta listelenmektedir.

Antalya'da bulunan Selçuklu köşkeri Sugözü, Hasbahçe, Hacı Baba, Güleğfen, Sedre, Kaledran'dir (Yavaş, 2007:203).

2.2.10.1. Alanya Sarayı

Şekil 99: Bitkisel motifli çini (Selçuklu Belediyesi, 2018:237)

Köşelerinde bitkisel motifler bulunan çini 16 dilimli rozeti kuşatan kitabe bordürü parçasıydı. Çininin parçaları eksik olduğundan kitabenin de parçalarının bir kısmı eksiktir. Çininin

üzerindeki kitabenin Alaaddin Keykubad da ait olduğu tespit edilmiştir. Eser bu özelliğiyle Selçuklu saray çinileri arasında ayrıcalıklıdır (Şekil 99).

Şekil 100: İnsan figürlü çini (Selçuklu Belediyesi, 2018:238)

Parçaları eksik olup sırası bozulmuş olan bu çinide diz çökmüş bir insan figürü tasvir edilmiştir. Geleneksel yüz tipine sahip bu figürde omuza doğru inen saçlar, başlığı, halesi ve kolundaki tirazı gözlemlenmektedir. Çevresinde kırık dallar ve soyut palmet rumi bitkisel süsleme bulunmaktadır (Şekil 100).

Şekil 101: 8 köşeli yıldız şeklinde olan çininin parçası (Selçuklu Belediyesi, 2018:239)

Sekiz köşeli bir yıldızın parçası olduğu anlaşılan bu yıldız çini parçasında balık ve insan suretlerinin yarısı okunabilmektedir. Kubadabad Sarayı çinilerinde olduğu gibi iki elinde balık tutan bağdaş kuran bir insan figürü olduğu düşünülmektedir (Şekil 101).

Şekil 102: 8 köşeli yıldız parçası (Selçuklu Belediyesi, 2018:240)

Sekiz köşeli yıldızdan kopan bir çini parçası olup kalan kısımda ayakta duran bir insan tasviri olduğu gözlemlenmektedir. Çizgili kıyafeti üzerinde göğsüne doğru uzanan kolu ve tirazı görülmektedir. Yıldız köşesi bitkisel motiflerle doldurulduğu görülmektedir (Şekil 102).

Kesilerek kullanılan sonrasında bir kısmı kırılan yıldız çini parçasında yırtıcı bir hayvanın arka kısmı görülmektedir. Çevresinde soyut bitkisel motifler kullanılmıştır (Şekil 103).

Şekil 103: Bitkisel ve hayvansal motifler içeren çini parçası (Selçuklu Belediyesi, 2018:241)

Şekil 104: Bitkisel motif içeren çini (Selçuklu Belediyesi, 2018:242)

Yüzeyde üç yapraklı bir motif baskın olup keskin çizgilerle gergin duran yan yapraklar ve yumuşak çizgili orta yapraktan oluşmaktadır. Kalan boşluklar volütlerle bağlanan palmet ve rumi motiflerle kapatılmıştır (Şekil 104).

Şekil 105: Hayvansal figür ve bitkisel motifler içeren çini (Selçuklu Belediyesi, 2018:243)

Boynu ve kulakları uzun olan bir hayvan süiti etrafında kıvrımlı dallar ve bitkisel motifler kullanılmıştır (Şekil 105).

Şekil 106: Çini parçası (Selçuklu Belediyesi, 2018:245)

Dört kollu yıldız çini parçası olup üç kollu eksik haliyle günümüze ulaşmıştır. Açık renkte Allah lafzı yazılmıştır. Yandaki harfler dikkate alındığında diğer kollarda dönüşümlü olarak lacivert gri ve siyah zemin üzerine Allah lafzının yazılarak sonsuzluk prensibi uygulandığı söylenebilmektedir (Şekil 106-107).

Şekil 107: Çini parçası (Selçuklu Belediyesi, 2018:244)

Şekil 108: Zigzag desenli çini (Selçuklu Belediyesi, 2018:246)

Bir tarafı kırık diğeri kesik olduğundan gerçek boyutu bilinmemektedir. İki parçadır. Beyaz astar üzerine siyah kontörlü lacivert boyayla yapılan zikzak çizgilerle bir desen ortaya çıkmıştır. Duvar çinililerinde ve Kubadabad sarayındaki köşklü hamamda zeminde kullanılmıştır. Diğer parçada üretimde bulaşan turkuaz sır dikkat çekmektedir (Şekil 108).

Şekil 109: Dört kollu yıldız (Selçuklu Belediyesi, 2018:247)

Dört kollu yıldız çini parçası olup kapladığı yere uygun olarak kesilmiştir. Duvara yerleştirdiği harcıyla birlikte bulunmuştur. Her kolda rumiler bulunmaktadır. Bir yanı maviyle diğer yanı gri siyahla boyanmış rumiler de açık renkte bırakılmıştır (Şekil 109).

2.2.10.2. Güleşen Köşkü

Oba Beldesi, Güleşen mevkiinde yer alan iki katlı yapı, Selçuklu veya beylikler döneminde yapıldığı düşünülmektedir (URL 19).

Yapının plan tipi sofasız tiptir (Yavaş, 2007:205).

2.2.10.2.1. Güleşen Köşkü Süsleme

Şekil 110: Güleşen Köşkü (URL 20)

Yapı cephesinde bina formu dışında bir hareket Şekil 110'te okunamamaktadır. 2007 yılında görüntülenen yapıda tekrar eden pencereler ve belli belirsiz kemerli açıklık dışında cephede bir hareket görülmemektedir (Şekil 111).

Şekil 111: Güleşen Köşkü cephesi (Yavaş, 2007:206)

2.2.10.3.Hacı Baba Köşkü

Yapı Türk sivil mimarisi plan özelliklerini taşımaktadır. Odalar doğrudan ortak bir mekâna açılmaktadır. Sofalı bir yapıya sahiptir (Yavaş, 2007:207).

Yapıda değerlendirilebilecek herhangi bir öge bulunmamaktadır. Yıkık durumdadır (Şekil 112).

Şekil 112: Hacı Baba Köşkü (Yavaş, 2007:206)

2.2.10.4. Kaledran Köşkü

Kalendar köşkü de sofalı tiptir (Yavaş, 2007:210).

Pencere boşlukları dışında yapı cephesinde herhangi bir hareket bulunmamaktadır. Araştırma kapsamında değildir (Şekil 113-114).

Şekil 113: Kalendran köşkü (Yavaş, 2007:211)

Şekil 114: Kalendran köşkü cephesi (Yavaş, 2007:212)

2.2.10.5.Şikarhane Köşkü

Münferit tip plana sahiptir (Yavaş, 2007:213).

2.2.10.5.1. Şikarhane Köşkü Süsleme

Cephede bulunan kemerli kör bir bölüm bulunmaktadır. Bunun dışında kör cepheleri bulunmakta olup yalın bir görünümü vardır (Şekil 115).

Şekil 115: Şikarhane köşkü (Yavaş, 2007:214)

2.2.10.6.Sugözü Köşkü

Plan tipi sofasız tiptir (Yavaş, 2007:215).

2.2.10.6.1. Sugözü Köşkü Süsleme

Yapı içinde sivri kemerli nişler bulunmaktadır (Şekil 116).

Şekil 116: Sugözü Köşkü (Yavaş, 2007:216)

2.2.10.7.Sedre Köşkü

Yapı sofalı plan tipine sahip olup iki katlıdır (Yavaş, 2007:217).

2.2.10.7.1. Sedre Köşkü Süsleme

Cephede görülen tekrar eden kemerler bulunmaktadır. Kat boyu tekrar eden bu kemerler simetrik görünümündedir (Şekil 117).

Şekil 117: Sedre Köşkü (Yavaş, 2007:218)

2.2.10.8. Kemer Av Köşkü

Şekil 118: Kemer Av Köşkü (URL 21)

Antalya kemer girişinde ormanlık alanda bulunmaktadır. 1230-1248 tarihleri arasında yapıldığı, araştırmalar neticesinde belirlenmiştir. Bölgedeki tek av köşküdür (Şenoğlu, 2016:60).

Yapı 2016- 2017 yılları arasında restorasyon geçirmiştir.

İki katlı olup geniş avlulara sahiptir (Şekil 118). Yapı içinden bir görsel aşağıda verilmiştir (Şekil 119).

Şekil 119: Kemer Av Köşkü içi (Antalya Yatırım İşleme ve Koordinasyon Başkanlığı Arşivinden)

Şekil 120: Taş Duvar Restorasyonu (Antalya Yatırım İşleme ve Koordinasyon Başkanlığı Arşivinden)

Yapı malzemesi taş olup mukarnas kısmında mermer kullanılmıştır (Şekil 120).

2.2.10.8.1. Kemer Av Köşkü Süsleme

Şekil 121: Kemer Av Köşkü Mukarnas (Antalya Yatırım İşleme ve Koordinasyon Başkanlığı Arşivinden)

Yapı genel olarak sade olsa da yapıda bulunan tavanı mukarnaslarla kaplı bu hol dikkat çekicidir (Şekil 121). Antalya içinde mukarnasın bu şekilde kullanımı sadece burada gözlemlenmiştir.

2.2.10.9. Muratpaşa Eski Yapı

Şekil 122: Genel görünüm (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Antalya'nın eski mahallelerinden Haşim İşcan mahallesine sıvası dökülen eski bir yapının altından Selçuklu dönemine ait taş oyma desenler bulunmuştur. Desenler köşe pahının altında konumlandırılmış üç yönde birer levha olarak toplam üç adettir. Her desen kendinden çerçevelidir (Şekil 122).

Şekil 123: Yırtıcı olmayan kuşlar (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

3.1. başlıkta bahsedildiği gibi Selçuklu dönemine başka bölgelerde gördüğümüz hayvan figürleri burada da görülmektedir. Şekil 123’ de yırtıcı olmayan kuşlar asimetrik olsa da benzerlerdir. İkiz iki kuş arasında bitkisel bir desen bulunmaktadır. Bu desen köşe pahının sol kısmında yer almaktadır.

Şekil 124: Bitkisel Motif (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Köşe pahının sağ kısmında yer alan desen ise bitkisel motif olup tamamen simetrik olarak oyulmuştur (Şekil 124).

Şekil 125: Çift başlı kartal (Melek Ersoy Arşivinden, 2023)

Köşe pahının ortasında bulunan çift başlı kartal figürü Selçuklu için klasikleşmiş bir hayvan figürüdür (Şekil 125). Bu figür devlet bayraklarında da yer almaktadır. 3.1. başlıkta bahsettiğimiz gibi bu kartal figürü de Selçuklu Mimarisinde yaygın olarak kullanılmıştır. Günümüzde de bu desenin etkisi sürmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SELÇUKLU MİMARİSİNDEN GÜNÜMÜZ MİMARİSİNE YANSIMALAR

3.1.Mimari Formlar

Mimari formlar konsollar, nişler, mukarnaslar ile oluşturulan derinlik hissiyle cephede kullanılmıştır (Doğan, 2007:457).

Revak (Lev-1)

Sütunlar veya ayaklar arasında taşınan, genellikle kemerlerle desteklenen düz veya tonoz ile örtülmüş, önü ve yanları genellikle açık olan galeri veya sütunlu yapıdır (Çuhadar, 2010:4).

Taçkapı (Lev-2)

Portal ya da cümle kapısı olarak da adlandırılır. Büyük yapıların ana girişidir. Genellikle dış kütlede en belirgin elemanı olarak tasarlanır. Kale, tapınak, saray, kervansaray gibi yapılarda görülmektedir. Genellikle dışarı taşan ve çeşitli figürler ve süsleme unsurlarıyla bezelidir (Ödekan, 1993:115).

Kemer (Lev-3)

Büyük mekanlar tasarlamak ilk olarak kemerin bulunmasıyla sağlanmıştır. Açıklığı birbirine dayanarak örten taşlardan oluşmaktadır (Kuban, 2002:44).

Büyük açıklıkların yanında pencere boşlukları ve içi dolu olarak kemer kullanımıyla karşılaşmaktayız. (Kolay, 2017:40).

Saçak ve Cumba (Lev-4)

Saçak Anadolu'nun birçok yerinde karşımıza çıkmaktadır. Türk evlerinden geniş saçaklar kullanılmıştır. Çatının bir uzantısıdır. Bazı yerlerde damın uzantısı olarak gözlemlenmektedir (Arat, 2011:12).

Binanın ana gövdesinden sokağa doğru taşmış, üstü ve etrafı örtülü oda parçasına cumba denir (Çetin, 2006:19).

Kubbe (Lev-5)

Erken bir yapı biçimi olup kemerden önce ortaya çıkmıştır (Kuban, 2002:45).

Mihrab (Lev-6)

Cami kullanımlarında kible yönünü belirleyen, tezyinat bakımından zengin unsurlardır (Aslanapa, 2001:294).

Mukarnas (Lev-7)

Mukarnası eğri bir yüzey olan yarım küre halindeki tonoz, üst örtü gibi bir eleman ve basit küp kaide gibi düz bir yüzeyin birleştiği ve birbirleri üzerinde taşan kemer dizeleri oluşturur. Basit

olan bu şekil zaman içinde karmaşık geometrik bir düzene evrilmiştir sarkıtlar görülmeye başlamıştır. Teknik olarak birbiri üzerine taşan elemanlar ile basit kemer statîği baz alınarak mukarnas yapılmaktadır (Kuban, 1970:110).

Sıklıkla taçkapıların üstünü örten yarım kubbecik olarak görülmektedir (Ödekan, 1993:116).

3.2.Süsleme Unsurları

Antalya’da bulunan süslemeler aşağıda listelenmiştir.

10 köşeli Selçuklu Yıldızı (Lev-1)

Geometrik şekiller tekrar eden fraktaller Selçuklu mimarisinde çoklukla kullanılmaktadır.

8 köşeli Selçuklu Yıldızı (Lev-2)

Müslüman zanaatçılar yapı duvarlarında kullandıkları süslemelerde geometrik dizinler kullanıyorlardı. Bunu yapmaktaki amaçları Allah’ın sonsuz bilgeliğini geometrik figürlerin sonsuzluğuyla bağdaştırarak ifade etmektir (Botton, 2010:130).

Zigzag Geometrik Süsleme (Lev-3)

Tekrar eden bir dizinle taçkapıyı çevreleyen bu desen taş oyma tekniği ile yapılmıştır.

Günümüzde görüldüğü yer ise bir duvar kâğıdı üzerinde bir baskıdadır.

Zincir Geometrik Süsleme

Selçuklu mimarisinde oldukça görülen bir tarzdır.

Köşegen Geometrik Süsleme (Lev-4)

İmaret Medresesinin taçkapı nişinde, nişte bulunan sütüncelerin başında ve sonunda bulunmaktadır. Basit bir formu olan bu desen her yerde görünse de atfın Selçuklu olup olmadığını kestiremeyiz.

Dört Kollu Selçuklu Yıldızı (Lev-5)

Popüler bir Selçuklu motiftir. Birçok yerde gözlemlenmektedir. Burada bir çini üzerinde kullanılmıştır. Çini Alanya Müzesinde sergilenmektedir.

Evdır Han Geometrik Süsleme (Lev-6)

Taçkapıda bulunan bu desen kendini tekrar eden geometrik bir dizin oluşturmaktadır.

Çift Başlı Kartal (Lev-7)

Klasikleşmiş bir Selçuklu motiftir. Kartal gibi avcı kuşlar Türk boylarının kültürlerinde özel bir yere sahiptir. Bazı durumlarda Sultan ve Beylerin arması olarak da kullanılmıştır (Kuban, 1970:112)

Geometrik Süsleme (Lev-8)

Bu desende 6 köşeli bir yıldız etrafında tekrar ederek bir dizin oluşturulmuştur.

Bitkisel ve Geometrik Süslemeler (Lev-9)

Karatay Medresesinde bulunan bu desenler zengin bir görsel sunmaktadır. Bu yapıda figürlü süsleme bulmamaktadır. Bitkisel ve geometrik motifler taçkapı, mihrab ve mihrabiyelerde görülmektedir.

Geometrik Desen Zigzag (Lev-10)

Geometrik desenler Selçuklu mimarisinde en yaygın kullanılan süsleme türlerinden biridir. Tekrar eden desen ile bir dizin oluşturulur. Bu geometrik süslemede de iç kısım yarım yıldız gibi görünmekte olup onun doğrultusunda tekrar eden simetrik bir görsel oluşturulmuştur.

Altıgen Merkezli Geometrik Desen (Lev-11)

İmaret Medresesinin taçkapısında görülmektedir. Karmaşık görölse de asimetrik değildir. Kendi içinde bir simetrisiyle tekrar eden bir dizin oluşturmaktadır. Karmaşık ve bilinirliği az olan bu desende günümüz kullanımı gözlemlenememiştir.

Yıldız ve Üçgen tekrarlı Geometrik Desen (Lev-12)

Atabay Armağan Medresesinin taçkapısında bulunmaktadır. Bu medrese günümüzde arkeolojik kazı dahlindedir. Yalın bir motif olsa da günümüzde kullanımı gözlemlenememiştir.

Bordür Geometrik Desen (Lev-13)

Bahsedilen geometrik desen Evdir Hanın taçkapısında bulunmaktadır. Taç kapının mukarnas kısmının üstünde kemer şeklinde tekrar eden bordür görünümündedir. Taçkapının üst kısmını bu desen çerçevelemektedir. Yalın bir motif olsa da günümüzde kullanımı gözlemlenememiştir.

Hayvan Figürlü Kitabe Çerçevesi (Lev-14)

İslam'ın hayvan figürlerine karşı yaklaşımına rağmen Anadolu Selçuklu yine hayvan figürleri kullanmıştır. Figürler gerçek hallerinin deforme edilmiş biçimleriyle tasvir edilmiştir. Gerçek deforme edilmiş, soyutlanmış ve sonunda şema haline kadar indirgenmiştir. (Ersoy, 2021:48).

Aslan Figürü (Lev-15)

Aslan figürü de sıklıkla tercih edilen hayvan figürlerindendir. Anadolu'daki pek çok Selçuklu yapısında aslan ve arslan figürlerini görmekteyiz. Daha önce de bahsettiğimiz gibi bu figürler stilize haldedir. Alara Handa buluna figür aynı zamanda fonksiyon da teşekkül etmektedir. Hana bulunan her kandilin üstünde aslan figürü oyulmuştur. Stilize olan bu figür diğer stilize hayvan figürleri gibi aynısını başka bir yapıda ya da günümüzde bulmak müşküldür. Bu figürü sadece han çevresinde satılan hediyelik eşyalar üzerinde görmekteyiz. Bunun dışında güncel Antalya yapılarında gözlemlenmemiştir.

Zigzag Çini Üzeri Geometrik Desen (Lev-16)

Taş oymacılığı ve çini sanatı gibi niş sanat dallarında Türklerin zenginleşmesi sebebi İslam dininin insan ve hayvan figürlerini yasaklanmasıdır. Bunun sonunda yaratım alanı daralmıştır. Sanatçılar küçük alanda daha hünerli bir hale gelerek daha zengin motifler ortaya çıkarmışlardır (Arseven, 1970:79).

Kuş Figürü (Lev-17)

Bulunduğu yer Antalya'nın Muratpaşa İlçesinde eski bir yapıdır. Yapının sıvasının dökülmesi ile ortaya çıkmıştır. Simetrik değildir. Avcı olmayan kuşlar Selçuklu sanatında sıklıkla kullanılmıştır. Figür taş yüzeye oyularak yapılmıştır. Bu desen 2023 yılında bulunmuştur. Kullanılan tema benzerlik taşısa da bire bir benzer bir desenin günümüze yansımaları güçtür.

Bitkisel Süsleme (Lev-18)

Türk sanatında bu bitkisel dizime Rumi adı verilir. Bu üslup hayvan figürlerinde olduğu gibi bitki stilizesini içerir (Kuban, 1970:112).

Bulunduğu yer Antalya'nın Muratpaşa İlçesinde eski bir yapıdır. Yapının sıvasının dökülmesi ile ortaya çıkmıştır. Simetrik olduğu görülmektedir. Levha görünümündedir. Güncel bir yapıda rastlanmamıştır

12 Köşeli Selçuklu Yıldızı (Lev-19)

8-10 köşeli yıldız gibi benzer formdadır. Tekrar eden köşelerle oluşturulmuştur. Antalya'da bulunan Selçuklu yapılarında görmesek de Anadolu'da pek çok Selçuklu yapısında bulunmaktadır. Ortaçağ dönemi Antalya'sında kullanılmayan bu desen günümüz Antalya'sında pek çok yerde kullanılmaktadır. Otellerde ve dükkân cephelerinde, korkuluk, bahçe kapısı, seramiklerde bu desenle karşılaşmaktayız.

Geometrik Süsleme (Lev-20)

Geometrik süsleme İslam mimarisinde de Selçuklu mimarisinde de sıklıkla kullanılmıştır. Karatay Medresesinde bulunan bu bitkisel desen taçkapıyı çevreleyen sütuncenin üzerinde bulunmaktadır.

Bitkisel Desen (Lev-21)

Anadolu Selçuklu 'da bitkisel desen ve bezemeler sıklıkla kullanılmıştır. Karatay Medresesinde bulunan bu bitkisel desen taçkapı içindeki nişte mukarnas kısmının üstünde tekrar ederek çerçeve oluşturmuştur.

SONUÇ

Antalya’da Ortaçağ yapıları hakkında yapılan araştırmalarda, bu dönemde bölgede yaşayan toplulukların kimliği büyük önem taşımaktadır. Antalya’da Ortaçağ’da Selçuklu Devleti, uzun bir süre hakimiyet göstermiştir. Bu sebeple Selçuklu Mimarisi Ortaçağ Antalya’sında etkili olmuştur. Selçuklu hakimiyetinde, bazı yapılar İslam kültürüne uyarlanarak tekrar kullanılsa da, yeni yapılar da yapılarak bölgedeki Türk kimliği yayılmaya başlamıştır. Örneğin, yivli minareli medrese, kilise iken camiye çevrilmiş ve minare Selçuklu zamanında eklenmiştir. Aspendos tiyatrosu da Selçuklu zamanında saray olarak kullanılarak çinilerle bezenmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti’nin Anadolu’ya yayılması sonrasında devlet otoritesini kurmak adına çeşitli eserlerin inşasına başlanmıştır. I. Alaeddin Keykubat’ın hükümdarlığı sürecinde bu hızlanmıştır. Liman şehirlerinde hakimiyet sağlayan I. Alaeddin Keykubat, deniz ticaretinin Anadolu topraklarında güvenli ticaretin sağlanması için kervansaraylar inşa ettirmiştir. Ticaretin gelişimi sonrası imar faaliyetleri de hızlanmıştır. Yerleşim yerlerinin gelişmesiyle cami, mescit, türbe, medrese, kervansaray ve hamam gibi yapılar inşa edilmiştir (Fidan, 2022:414).

Selçuklu mimarisinde bitkisel, geometrik, figürlü, yazılı süslemeler kullanılmıştır. Kepez’in Kültür, Duraliler, Gülveren, Yeşilyurt mahalleleri; Konyaaltı’nda Siteler, Sarısu, Gürsu, Arapsuyu, Altinkum, Toros, Uncalı mahalleleri; Muratpaşa’nın Bayındır, Meltem, Deniz, Fener mahallelerinde saha çalışması yapılmıştır. Yapılarda kullanılan Selçuklu desenlerinin tamamının geometrik olduğu gözlemlenmiştir. Yapılarda kullanılan geometrik desenler genellikle Selçuklu yıldızı varyasyonlarıdır. Materyal olarak cephelerde metal kullanımı azınlıkta da olsa vardır. Metal kullanımlarının çoğunluğu korkuluk, çit ve kapılarda bulunmaktadır.

Günümüz mimari yapılarında bölgenin eski kültürlerini ifade eden süsleme ve simgeler kullanılmaktadır. Bunun yanında daha popüler Selçuklu sembol ve süslemelerin kullanıldığı da görülmektedir. Bu desenlerin kullanımı Selçuklu desen araştırması ve tasarım kaygısı içermemektedir. Geçmişte bu motifler bir kültürü yansıtırken, günümüz kullanımında sadece

beğeni ve dekorasyon amacı taşımaktadır. Geçmiş kullanımında sembolik anlamlar ifade eden bu desenler, günümüzde bu amaçlarla kullanılmamaktadır.

Ortaçağ döneminde süslemeler taş üzerinde oyularak yapılırken, gelişen teknolojiyle süsleme yapımı kolaylaştı. Basit apartman cephelerinde bile Selçuklu yıldızını görmekteyiz. Kalıp teknolojisinin de gelişimiyle bu yaygın ve ulaşılabilir olmuştur. Aynı zamanda günümüzde Selçuklu yıldızı ve diğer bezemeler bahçe kapılarında ve panolarda da kullanılıyor. Bunu mümkün kılan teknoloji ise CNC teknolojisidir.

Antalya’da bulunan tüm oteller açık kaynaklardan taranmıştır. Bazıları yerinde gözlemlenerek fotoğraflanmıştır. Tüm bu oteller içinde 13 tanesinde Selçuklu motifi görülmüştür. Bunlardan 3 tanesi Lara’da, 3 tanesi Konyaaltı’nda, 1 tanesi Kepez’de, 1 tanesi Belek’te, 2 tanesi Serik’te, 1 tanesi Alanya’da, 1 tanesi Manavgat’ta, 1 tanesi de Muratpaşa’da görülmüştür.

Antalya ve çevresinde Roma mimarisinden esinlenerek yapılan oteller bulunmaktadır. Bunun yanında Selçuklu mimarisinden esinlenen konseptler de kullanılmıştır. Özellikle Kempinski Hotel The Dome, tamamen Selçuklu mimarisinden esinlenmiştir.

Antalya’daki Üniversitelerin Belek Üniversitesi dışında hepsinde Selçuklu desenleri yoğun olarak görülmektedir. Özellikle Antalya Bilim Üniversitesi, tamamen Selçuklu mimarisi gözetilerek tasarlanmıştır. Süslemenin yanı sıra Ortaçağın mimari formları da günümüzde yorumlanarak modern eserlerde kullanılmaktadır.

Selçuklu Mimarisinde kullanılan yapı elemanlarının günümüzdeki yapılarda süsleme ögesi ya da figür gibi görsel amaçlı kullanımı görülmektedir. Birinci grup fişler yapı elemanlarının günümüz kullanımını kapsamaktadır. İkinci grup fişler ise Antalya’daki Selçuklu döneminde yapılan mimari yapılarda bulunan süsleme unsurlarının günümüzde kullanımını kapsamaktadır.

Çalışmamın levha kısmında, Ortaçağ döneminde yapılmış yapı bünyesinde bulunan süslemenin fotoğrafı, adı, süslemenin çizimi, süslemenin günümüzde bulunduğu yerin adı ve fotoğrafı bulunmaktadır. Selçuklu yapılarını ele aldığımız bu araştırmada, günümüze ulaşan eserler ile yıkılmış olup parçalarının müzeye intikal ettiği örnekler incelenmiştir. Toplamda 28 levha oluşturulmuştur. İlk yedi levha mimari formlar ile ilgili olup, kalanı süsleme ile ilgilidir.

Mimari formların kimisi Ortaçağda statik için kullanılsa da, günümüzde teknolojik gelişmelerle böyle bir zaruret kalmamıştır. Buna rağmen, statik için kullanılan kubbe ve kemer gibi mimari formları günümüz yapılarında hala görmek mümkündür. Bu, geçmiş dönemdeki mimari çizginin günümüze yansıdığını göstermektedir. Mukarnas her ne kadar taçkapılarda süsleme ögesi olarak görülse de, onun da üst örtü ve statik bir çözüm olma özelliği bulunmaktadır. Mukarnas ve revak benzeri formlar da günümüz mimarisinde görülmektedir. Bu kullanımlar, İslam Mimarisi ve geçmiş dönem Selçuklu ve Osmanlı'ya atıf yapan çözümlerdir. Özellikle taçkapı kullanımında, güncel örneğimiz tamamıyla Selçuklu kervansaraylarının mimarisini günümüze uyarlayan bir otel projesiydi. Mihrab, Selçuklu mimarisinde her ne kadar taçkapı nişleri şeklinde görülüp mihrabiye olarak anılsa da, fonksiyon bakımından bugün de devam eden kible yönünü gösteren ve imamın namazı yönettiği bölgeyi vurgulamak için kullanılmış olup hala cami ve mescitlerde kullanılmaktadır. Saçak ve cumba da günümüzde görülen mimari formlardır. Teras çatı kullanımı olmadığı sürece, ki bazen onda bile saçak kullanımını görmekteyiz, saçaklar çatı uzantıları şeklinde olup binayı yağmur suyundan korumak için oluşturulmuştur. Selçuklu döneminde saçaklar daha derin iken, günümüz mimarisinde bu derinlik değişkenlik göstermektedir. Bazı çatı çözümlerinde hiç kullanılmamaktadır. Cumba, eski Türk evlerinde genel olarak gözlemlediğimiz bir mimari formdur. Bunun yanında güncel konut yapılarının teknolojinin gelişimiyle yüksek olması ve gelişen kentlerdeki arsa sorunu sebebiyle cumbalı eski Türk evlerinin yaygın olarak yapımını görememekteyiz. Bunun yanında imar yönetmeliğiyle kapalı çıkmanın kısıtlanması, günümüz yüksek yapılarında cumba kullanımını mümkün kılmamaktadır.

Mimari Formlar başlığında Levha 1 Revak, Levha 2 Taçkapı, Levha 3 Kemer, Levha 4 Saçak ve Cumba, Levha 5 Kubbe, Levha 6 Mihrab, Levha 7 Mukarnas eklenmiştir. Selçuklu mimarisinde bitkisel, geometrik, figürlü, yazılı süslemeler kullanılmıştır. Antalya'daki Selçuklu yapılarındaki süsleme arayışımızda, ağırlıklı olarak geometrik süslemenin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Figürlü süsleme, İslam dinini kabul etmiş ülkelerde kullanılsa da, Antalya'da Selçuklu döneminde oldukça kullanılmıştır. Özellikle Alara Han bünyesinde onlarca figür görülmektedir. Antalya'da bulduğumuz figürlü süslemeler arasında kartal, yırtıcı olmayan kuş ve aslandır. Kartal çift başlıdır. Devlet armaları ve bayrağında kullanılan figürle aynı figürdür. Yırtıcı olmayan kuşlar, çift başlı kartal ve bitkisel bir motif 2023 keşfidir. Çift başlı kartalı günümüz mimarisinde kullanımını görsek de bu yapı üzerinde bulunması ya da Antalya'daki Selçuklu mimarisinden bir iz değil, bizzat Selçuklu'nun izidir. Selçuklu

bayrağında kullanıldığından, günümüz mimarisinde de bunu sembolize etmek için kullanılmıştır.

Yırtıcı olmayan kuş figürü, günümüz yapılarında birebir kullanımı görülmemiştir. Alara Han'da görülen aslan figürleri de aynı durumdadır. Birebir kullanımı gözlemlenmemiştir. Sadece han çevresinde satılan hediyeliklerde kullanılmıştır.

Süsleme Unsurları başlığında Levha 1 10 köşeli Selçuklu Yıldızı, Levha 2 8 köşeli Selçuklu Yıldızı, Levha 3 Zigzag Geometrik Süsleme, Levha 4 Zincir Geometrik Süsleme, Levha 5 Köşegen Geometrik Süsleme, Levha 6 Dört Kollu Selçuklu Yıldızı, Levha 7 Bordür Detayı Geometrik Süsleme, Levha 8 Çift Başlı Kartal, Levha 9 Geometrik Süsleme, Levha 10 Bitkisel ve Geometrik Süslemeler, Levha 11 Geometrik Desen Zigzag, Levha 12 Altıgen Merkezli Geometrik Desen, Levha 13 Yıldız ve Üçgen tekrarlı Geometrik Desen, Levha 14 Bordür Geometrik Desen, Levha 15 Hayvan Figürlü Kitabe Çerçevesi, Levha 16 Aslan Figürü, Levha 17 Zigzag Çini Üzeri Geometrik Desen, Levha 18 Kuş Figürü, Levha 19 Bitkisel Süsleme, Levha 20 12 Köşeli Selçuklu Yıldızı, Levha 21 Geometrik Süsleme, Levha 22 Bitkisel Süsleme Karatay, Levha 23 Bitkisel Desen eklenmiştir.

Geometrik süslemelerden 8 köşeli Selçuklu yıldızı en bilinenidir. Yapıların üzerinde bu yıldızla çeşitli kombinasyonlar yapılmıştır. Sekiz köşeli yıldız on köşeli ve on iki köşeli yıldız takip eder. Antalya Ortaçağ yapılarında sekiz ve on köşeli yıldız gözlemlenmiş olsa da on iki köşeli yıldız görülmemiştir. Bunun yanında güncel mimaride sekiz, on ve on iki köşeli yıldız görülmüştür. On iki köşeli yıldız, Antalya Selçuklu yapılarında görülmese de diğer Selçuklu kentlerinde kullanılmıştır.

Dört kollu yıldız, Aspendos sarayı çinilerinde görüldüğü gibi günümüz bina cephelerinde de görülmektedir. Farklı malzeme ve boyutlarda kullanılsa da desen bire bir uygulanmıştır. Zincir desenleri taçkapılarda oldukça popülerdir. İmaret medresesinin taç kapısı yanında bulunan sütuncede bulunan bu desen, günümüz yapılarında da görülmektedir. Bu desen bazen yer kaplamasında görülürken bazen de korkuluk, demir kapı gibi yerlerde görülmüştür.

Evdır Han taçkapısında bulunan zigzag detayı bir duvar kağıdında görülmektedir. Bunun yanında çini üzerinde bulunan zigzag deseni evrenseldir diyebiliriz. Her yerde görülmesi mümkün olan bir şekildir.

Sonuç olarak günümüzde Antalya’da 1980 sonrası yapılan veya yenilen yapılarda Selçuklu motifleri ve mimari formları kullanılmaktadır. Bunların kullanım amacı başka bir çalışma konusudur. Bu tezde kullanılan motifler, mimari formlar ve malzemeleri tespit edilmiştir. Bu mimari sürekliliği de kültürün bir devamı ve esinlenme olarak yorumlayabiliriz.

KAYNAKÇA

- Aslanapa, O. (2001). Mihrab. *İslam ansiklopedisi* (Cilt 8, s. 294-296). içinde Eskişehir: Meb Devlet Kitapları.
- Akçay, F. (2013, Aralık 30). Türkiye Selçukluları Devleti zamanında Anadolu liman kentleri ve bu kentlerdeki Selçuklu eserleri. *Asya Studies*, 248-254.
- Akman, N. (2019). *Tarihi Alanya Kalesi'nde su:Elde edilmesi ve kullanımı*, Alanya Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Altın, A. (2019). 12-14 Yüzyıl Türk-İslam mimarisi ile gotik mimarisindeki figürlü. *Art-Sanat*, 20-39.
- Altun, A. (1989). Alara Han. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (s. 341). içinde İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Antalya Mimarlar Odası. (1996). *Antalya Kıyı Yerleşimleri*. Antalya: TMMOB Mimarlar Odası.
- Akşit, N. (2007). *Akdeniz Uygarlıkları*. İstanbul: Akşit Kültür ve Turizm.
- Arat, Y. (2011). *Geleneksel Türk Evi iç mekan donatılarının antropometrik verilere dayalı analizi: Konya evleri*. Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Armağan, A. L. (2004, 10 1). Xvi.Yüzyılda Antalya'da dini - sosyal yapılar demografik durumu üzerine bir araştırma. *Tarih Araştırmaları Dergisi*(36), 16-17.
- Arseven, C. E. (1970). *Türk Sanatı*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Avcı, Ü. (2015, Mayıs-Haziran). Antalya Kaleiçi'nde bir simge yapı: Yivli Minare. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi ART-E* (15), 54.
- Bakkal, A. (2019, Aralık). Antalya Selçuklu Kervansarayları. *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi*, 551.
- Bayburtluoğlu, Z. (1974). Anadolu Selçuklu devri büyük programlı yapılarında önyüz düzeni. *Vakıflar Dergisi*, 85-86.
- Beyazal, M. (2019). *Antalya ve çevresinde bulunan Selçuklu ve Beylikler Dönemi Akdeniz Üniversitesi*, Antalya.
- Bilici, Z. K. (2013, Nisan). Kargı Han ve hamamı üzerine. *Sanat Tarihi Dergisi*, 22(1), 74.
- Botton, A. d. (2010). *The Architecture of Hoppiness. Mutluluğun Mimarisi*. (B. T. Altuğ, Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Budak, A. (2016). İbn Batuta ve El-Ömeri'nin Anlatımıyla geç Ortaçağ'da Antalya ile Alanya. *Cedrus*(4), 354.
- Şenoğlu B.,Ortaçesme V. (2016). Antalya'daki Selçuklu Dönemi yapılarında bahçe mekânının analizi. *Mediterranean Agricultural Sciences* ,60-61.
- Hamamcıoğlu C. , F. K. (2007). Akdenizde Topoğrafyasını Koruyan Ortaçağ Limanları ve Turizmin Çevresel Etkileri: Alanya Hisariçi Mahallesi, Antalya İçkale Mahallesi, Girne Tarihi Liman Mahallesi. *YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi YTÜ Arch. Fac. E-Journal*, 2(2), s. 115-122.
- Çetin, Y. (2006, 12 1). Geleneksel Türk Evinde cumba. *Sanat Tarihi Dergisi*, 19.
- Çoruhlu, Y. (2010). *Türk Mitolojisinin ana hatları*. İstanbul: Yayıncılık Matbaacılık.
- Çuhadar, Ö. (2010). *Bursa erken devir camilerinde revak uygulaması*. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü: İstanbul.
- Demiriz, Y. (2018). *İslam Sanatında geometrik süsleme*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Dursun, Ş. (2016). *Anadolu Selçuklu Kervansaraylarında süsleme*.T.C. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü:Konya.
- Dursun, Ş. (2019). Sultan I.Alaeddin Keykubad'ın inşa ettirdiği kervansaraylardaki figürlü süslemeler. *Sanat Tarihi Dergisi*, 357-385.
- Durukan, A. (1987). Alaeddin Keykubad Döneminde Antalya. *Antalya 2. Selçuklu Eserleri Semineri Bildirileri* (s. 27). Antalya: Antalya Valiliği Yayınları.
- Emecen, F. (1991). Antalya. İstanbul: T.D.V.İ.A.(3), 232.
- Erdmann, K. (2008, Aralık). Alanya Yakınlarındaki Kargı Han., 255-256.
- Ersoy, M. (2021). *I.Aleddin Keykubatın banisi olduğu hanlarda orantı,denge ve modülasyon ilişkisi üzerine bir inceleme*. Haliç Üniversitesi: İstanbul.
- Ertunç, Ç. Ö. (2016, Mart). Selçuklu Dönemi taçkapıları süsleme şeritlerinde tezyinat. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(5), 120.
- Eryavuz, Ş. A. (2002). Kervansaray. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (s. 299-302). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Fidan, M. A. (2022). *Anadolu Selçuklu Dönemi taçkapılarında yan nişler*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya.
- Haşım Karpuz, F. Ş. (2008). *Anadolu Selçuklu Eserleri Fotoğraf Albümü* (Cilt 1). İstanbul: Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları. s. 119 168
- Karademir, M. (2019). Alara'da son yıllarda ortaya çıkarılan bir yapı kalıntısı üzerine gözlemler. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 13(ek), 565.

- Kılıcı, A. (2016). İpek Yolu Kervansaraylarının Turizme Kazandırılmasında Alara Han. F. Atasoy (Dü.) içinde, *İpek Yolunda Kültür ve Sanat* (Cilt 3). Ankara: Türk Yurdu. s.281-290
- Kılıç, S. (2022, Nisan). Antalya Kaleiçi'nin sivil ve dini mimari örneklerinde görülen köşe pahları ve süslemeleri. *Sanat Tarihi Dergisi*, 399.
- Korkmaz, A. (2005, 09). Antalya Evdir Han restorasyon ve işlevlendirme önerisi. Gazi Üniversitesi Fen Bilmileri Enstitüsü: Ankara.
- Konyalı, İ. H. (1946). *Alanya (Alâiyye)*. İstanbul: Ayaydın Basımevi.
- Kolay, İ. A. (2017). *Batı Anadolu 14.Yüzyıl Beylikler Mimarisinde Yapım Teknikleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Kuban, D. (2002). *Mimarlık Kavramları*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Kuban, D. (1970). *100 soruda Türkiye Sanat Tarihi*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Kunduracı, O. (2017). Konya-Alanya Güzergâhındaki Selçuklu Kervansaraylarının Eşrefoğlu Beyliği'ne Sunduğu Katkılar. (6), S. 207.
- Mehmet Ali Hacıgökmen, S. H. (2021). *Alâiye'den Alanya'ya*. Alanya: Alküy Yayınları.
- Müdürlüğü, A. İ. (2012). *Dünden Bugüne Antalya*. Antalya: Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. s. 285-286.
- Mülayim, S. (1984). Selçuklu palmet motiflerinin tipolojisi. *Anatolia*.
- Nermin Şaman Doğan, M. G. (2007). Anadolu Selçuklu Kervansaraylarında Süsleme. H. Acun (Dü.) içinde, *Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları. (s. 451-467)
- Ostrogorsky, G. (1986). *Bizans Devleti Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ödekan, A. (1993). Cümle Kapısı. *İslam Ansiklopedisi* (Cilt 8, s. 115-116). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Remzi Duran, A. B. (2018). Oğuzların kayı boyu damgasının Anadolu Türk mimari süslemesinde motif olarak kullanılması üzerine. *SUTAD*, s. 525-535.
- Selçuklu Belediyesi. (2018). *Anadolu Selçuklu Çağı Mimarisi Müze Eserleri* (Cilt 1). Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. s. 218-249
- Seton Lloyd, D. S. (1958). *Alanya ('Alâi'yya)*. London: The British Institute of Archaeology.
- Sevcan Yıldız, Y. O. (2021, Ağustos 16). Yivli Minare Külliyesinde Bir Derg H: Antalya Mevlevihanesi. *9.International Conference On Social Sciences* (S. 246-253). Şanlıurfa: El Ruha.
- Seyirci, M. (1986). Antalya'dan Selçuklu Tarihine Bakış, *Antalya I. Selçuklu Semineri Bildirileri* (s.s. 9). Antalya: A.V.Y.

Soyupak, O. (2016). Selçuklu geometrik desenleri arasında yer alan yıldız sembolünün günümüz ürünleri üzerindeki yansımaları. *Uluslararası Geçmişten Geleceğe Sanat Sempozyumu Ve Serisi* (s.s. 1-7). Çorum: Hitit Üniversitesi.

Sönmez, C. C. (2009). *Antalya Kaleiçi Selçuklu ve Beylikler Dönemi Eserleri*. Antalya: Mimarlar Odası Antalya Şubesi.

Yavaş, A. (2007). Anadolu Selçuklu Köşklerinin Plan Tipleri Üzerine Tespitler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*(47), s. 203-227.

Yavuz, A. T. (1991). Mirçinge Han ve Anadolu Selçuklu Dönemi eşodaklı. *ODTÜ MFD*, s. 41-55.

Yalçinkaya, I. (1992). Çanakkale 1990 Yılı Karain Kazıları”, XIII. Kazı Sonuçları Toplantısı-I. *Yurt Ansiklopedisi* (s. 33-54). Ankara.

Yılmaz, L. (2002). *Antalya Bir Ortaçağ Türk Şehrinin Mimarlık Mirası ve Şehir Dokusunun Gelişimi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Yurdasever, H. (2011). *Anadolu Selçuklu Hanlarından Kırkgöz Han'ın Değerlendirilmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Isparta.

URL'ler

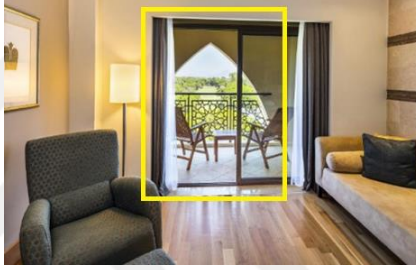
1. (URL 1) Erişim adresi ve tarihi (8.12.2023) <http://www.turkishhan.org/sarapsa.htm>
2. (URL 2) Erişim Adresi: (8.12.202) <https://antalya.com.tr/tr/kesfet/tarih/tarihi-yapilar/sarapsa-hani>
3. (URL 3) Erişim Adresi: (16.12.2023) <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/kargihan>
4. URL 4 (Erişim Tarihi: (30.01.2024) <https://antalya.com.tr/tr/kesfet/tarih/tarihi-yapilar/evdir-han>)
5. URL 5(Erişim Tarihi: (8.1.2024) <https://www.turkiyeturizm.com/800-yillik-tarihi-han-cikarildi-40035h.htm>
6. URL6 (Erişim Adresi: (8.1.24) <https://www.alanyapostatv.com/video/alanyadaki-selcuklu-cesmeleri-kizlar-pinari-ayazma-han/>
7. URL 7 resimler (18.12.2023) <https://www.alanya.bel.tr/S/501/Mecduddin-Sarnici>
8. URL8 Erişim Adresi : (18.12.2023) <https://www.alanya.bel.tr/S/501/Mecduddin-Sarnici>
9. URL 9 (18.12.2023) <https://www.yenialanya.com/haber/4011806/mecduddin-sarnici>

10. URL 10 (08.12.2023) <https://www.evliyalar.net/seyh-sucaeddin/>
11. URL 11: (13.12.2023) <https://islamansiklopedisi.org.tr/aksebe-sultan-mescidi>
12. URL 12 (13.12.2023) <https://islamansiklopedisi.org.tr/aksebe-sultan-mescidi>
13. URL13 (28.04. 2024)
(<https://www.sinangenim.com/tr/projects.asp?ID=4&Y=1995&PID=136&do=detail>)
14. URL 14 (28.04. 2024) <https://www.antalyaekspres.com.tr>
15. URL 15 (29.04.2024) <https://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/belkis-sultan-alaeddin-koprusu-sultan>
16. URL (16 29.04.2024) <https://www.selcuklumirasi.com/architecture-detail/belkis-sultan-alaeddin-koprusu-sultan>
17. URL 17 (18.12.2023) <https://akmed.ku.edu.tr/inventory/balik-pazari-hamami/>
18. URL18 (18.12.2023) <https://kulturenvanteri.com/tr/yer/balik-pazari-hamami-antalya/#17.1/36.884369/30.705697>
19. URL 19 (8.12.2023) <https://www.alanya.bel.tr/S/593/Gulefsen-Kosku>
20. URL 20 (8.12.2023) <https://alanyadayiz.com/alanyadayiz/knt-rehberi/konumunuz/dogu-alanya/oba/gulefsen-kosku/>
21. URL 21 (8.1.2024) <https://www.neredekal.com/selcuklu-av-kosku-gezilecek-yer-detay/>
22. URL 22 (27.05.24) https://mekan360.com/placephotos/2653/incirhan-kervansarayi-burdur_2.jpg
23. URL 23 (20.05.24) <https://imgkit.otelz.com/turkey/antalya/papillonzeugmarelaxury75ba161c.jpg>
24. URL 24 (20.05.24) <https://images.etstur.com/files/images/hotelImages/TR/51540/1/Kempinski-Hotel-The-Dome-Oda-363986.jpg>
25. URL 25 (20.05.24) <https://www.kempinski.com/en/hotel-the-dome>
26. URL 26 (20.05.24) <https://www.otelz.com/hotel/papillon-zeugma-relaxury>
27. URL 27 (20.05.24) <https://www.krizantemtur.com/otel-106-antalya-lara-club-hotel-sera---all-inclusive.html>
28. URL 28 (20.05.24) <https://sg.hotels.com/ho465211/club-nena-all-inclusive-manavgat-turkey/>
29. URL 29 (21.05.24) <https://falez.ozkaymakhotels.com.tr/tr/gallery>
30. URL 30 (06.07.24) <https://antalya.edu.tr/tr/bolumler/yesil-kampus/icerik/yerleske-ve-alt-yapi>

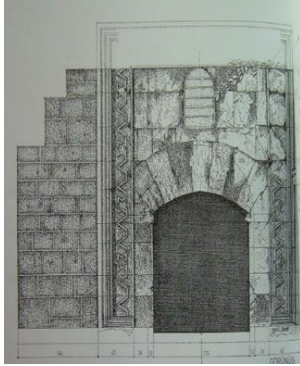
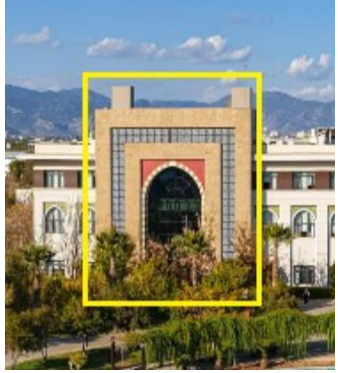
31. URL 31 (06.07.24) <https://antalya.edu.tr/tr/fotograf-galerisi/genel-fotograflar#lg=1&slide=5>
32. URL 32 (06.07.24) <https://antalya.edu.tr/tr/fotograf-galerisi/genel-fotograflar#lg=1&slide=1>
33. URL 33 (05.06.24) <https://antalya.edu.tr/tr/fotograf-galerisi/genel-fotograflar#lg=1&slide=8>
34. URL 34 (05.06.24) <https://www.anlatsin.com/alanya-alaaddin-keykubat-universitesi>
35. URL 35 (05.06.24) <https://antalya.edu.tr/tr/fotograf-galerisi/genel-fotograflar#lg=1&slide=4>
36. URL 36 (05.06.24) <https://www.tatilbudur.com/isnova-hotel>
37. URL 37 (05.06.24) <https://www.kayak.com/Antalya-Hotels-Swador-Hotels-Resorts-Topkapi-Palace.126398.ksp>
38. URL 38. (05.06.24) <https://otel.antalya.com.tr/antalya-sehir-merkezi-otelleri/bilem-hotel-beach-spa?h=102943&s=26fdce4f-357b-4da8-b41c-e30a43cb6943>
39. URL 39. (05.06.24) <https://www.kayak.ae/Antalya-Hotels-Club-Hotel-Sera.79499.ksp>
40. URL 40. (05.06.24) <https://www.alanya.edu.tr/haberler/alku-basari-citasini-yukseltiyor/>
41. URL 41 (05.06.24) <https://abcfuture.com.tr/tr/universities/antalya-belek-university>
42. URL 42 (05.06.24) <https://www.tatilindex.com/detay/Club>

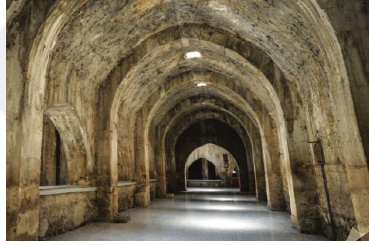
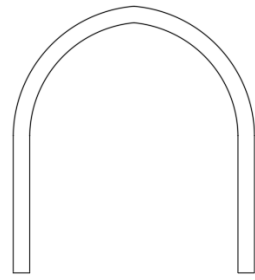
LEVHALAR

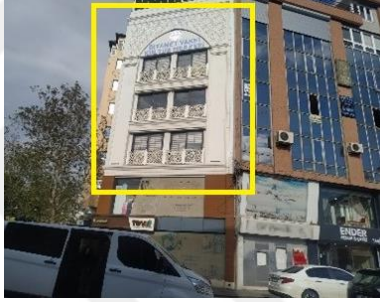
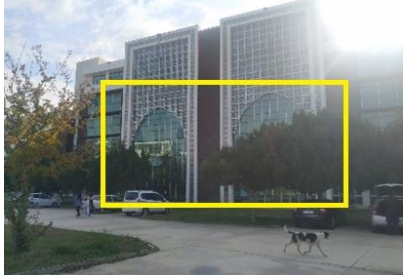
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Kargı Han	Revak			Selçuklu Mimarisinde çoklukla kullanılan bir yapı elemanıdır.
Kaynak		Url 3	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Becotti Resort cephesi	Gypsophila Holiday Village bar sahnesi	Kempinski Hotel The Dome havuz çevresi	Apartman Cephesi

Günce I Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 23	Url 24	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Url 30
Alt Bilgi	Papillon Zeugma Relaxury	Kempinski Hotel The Dome balkondaki cephe hareketi	Apartman Balkonu	Antalya Bilim Üniversitesi Cephesi

Levha 1

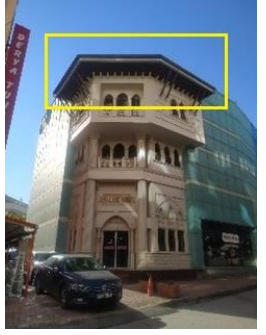
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Atabey Armağan Medresesi	Taçkapı			Selçuklu Mimarisinde çoklukla kullanılan bir yapı elemanıdır.
Kaynak		Url 22	(Sönmez C. C., 2009)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Url 33		
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome havuz çevresi	Antalya Bilim Üniversitesi		

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Alara Han	Kemerler			Selçuklu Mimarisinde çoklukla kullanılan bir yapı elemanıdır.
Kaynak		(Bakkal, 2019)	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Url 25	Url 25	Url 26
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome	Kempinski Hotel The Dome	Kempinski Hotel The Dome bar arkası	Papillon Zeugma Relaxury cephesi

Güncel Bulundu ğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Mackbear Cafe cephesi	Diyanet Vakfı Kültür Merkezi cephesi	Kaleiçinde Bir Kuyumcu cephesi	Hotel Legend Tulip cephesi
Güncel Bulundu ğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Url 27	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden

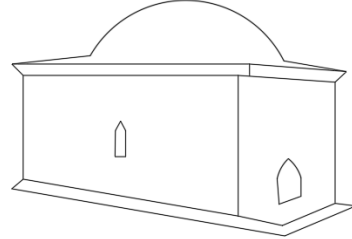
Alt Bilgi	Muratpaşa’da bir hamam cephesi	Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Cephesi	Club Hotel Sera kemerler	Apartman Bahçe kapısı
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 31	Url 41		
Alt Bilgi	Antalya Bilim Üniversitesi	Belek Üniversitesi		

Levha 3

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Kaleiçi Evleri	Saçak ve Cumba			Selçuklu sivil ve konut Mimarisinde çoklukla kullanılan bir yapı elemanıdır.
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 26	Url 26	Url 28	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Papillon Zeugma Relaxury cephede saçak	Papillon Zeugma Relaxury cephede saçak	Club Nena cephede cumbalar	Gencerler Mağaza Cephesi saçak

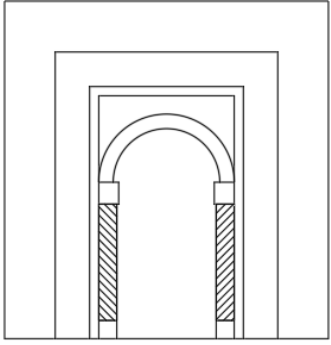
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden			
Alt Bilgi	Becotti Resort cephede saçak			

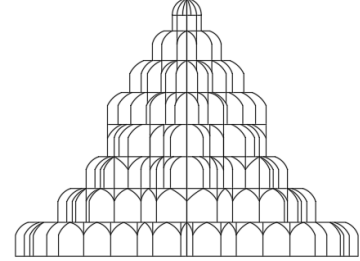
Levha 4

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Akşebe Sultan Türbesi ve Mescidi	Kubbe			Dönem mimarisini n genellikle üst örtü olarak kullandığı yapı elemanıdır.
Kaynak		Url 12	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Url 25	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	

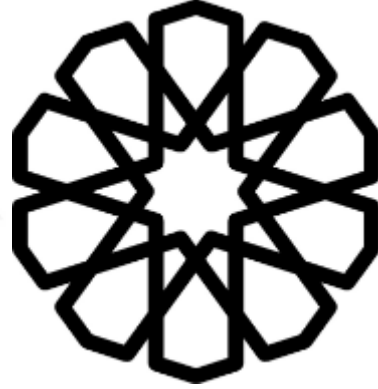
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome	Kempinski Hotel The Dome Lobi	Gypsophila Holiday Village Spa Alanı	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 32			
Alt Bilgi	Antalya Bilim Üniversitesi Girişi			

Levha 5

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Karatay Medresesi	Mihrab			Selçuklu Mimarisinde çoklukla kullanılan bir yapı elemanıdır.
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25			
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome Toplantı Salonu			

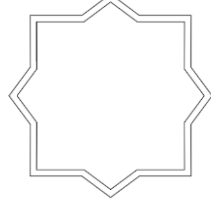
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
İmaret Medresesi	Taçkapı			Mukarnas
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25			
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome havuz karşısı			

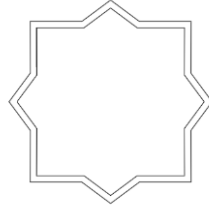
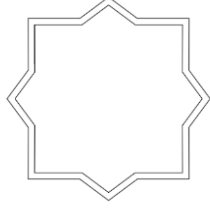
Levha 7

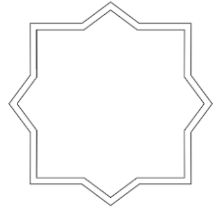
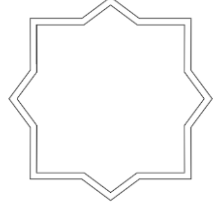
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Evdir Han	Portalde Kesme Taş Üzerinde			Geometrik Süsleme, 10 kollu-köşeli Selçuklu Yıldızı
Kaynak			Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	

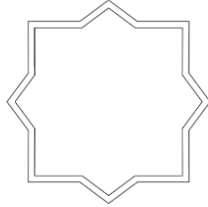
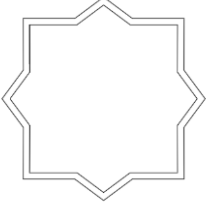
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome zemin seramiğinde 10 köşeli Selçuklu Yıldızı	Apartman Cephe	Muratpaşa KVK Döner	
------------------	---	----------------	---------------------	--

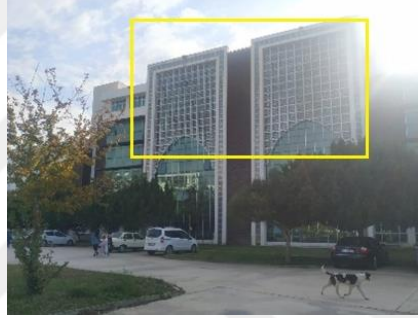
Levha 1

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Yivli Minare Cami	Antalya Yivli Minare Cami Kazısı			Bir ucu kırık olan yıldız çini, Yivli Minare Cami kazısında bulunmuştur. Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızıdır. Çinide serbest düzende kıvrımlı dallar ve soyut bitkisel formlar tüm yüzeyi kaplamaktadır. Yıldız kalın bir şeritle çerçevelenmiştir.
Kaynak		(Selçuklu Belediyesi, 2018)	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	

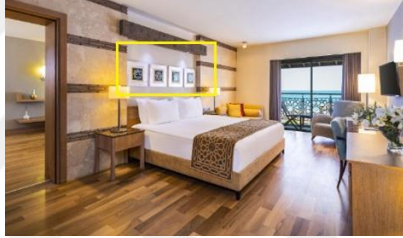
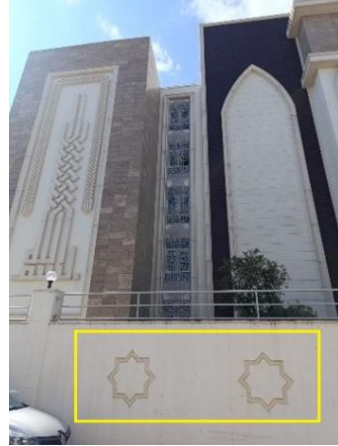
Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızıdır. Köşelerinde bitkisel motifler bulunan çine 16 dilimli rozeti kuşatan kitabe bordürü parçasıydı
Kaynak		(Selçuklu Belediyesi, 2018)	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Ala nya (As pendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızıdır Çevresinde kırık dallar ve soyut palmet rumi bitkisel süsleme bulunmaktadır.

Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızıdır. 8 köşeli bir yıldızın parçası olduğu anlaşılan bu yıldız çini parçasında balık ve insan suretlerinin yarısı okunabilmektedir
Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızıdır 8 köşeli yıldızdan kopan bir çini parçası olup kalan kısımda ayakta duran bir insan tasviri olduğu gözlemlenmektedir.

Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızdır Kesilerek kullanılan sonrasında bir kısmı kırılan yıldız çini parçasında yırtıcı bir hayvanın arka kısmı görülmektedir. Çevresinde soyut bitkisel motifler kullanılmıştır.
Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Sekiz Köşeli Selçuklu Yıldızdır. Boynu ve kulakları uzun olan bir hayvan süiti etrafında kıvrımlı dallar ve bitkisel motifler kullanılmıştır.

Güncel Bulunduğu Yerler				
	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi	Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi	Venüs Hotel Konyaaltı	Life-Eliz Butik Otel

Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome Avize	Apartman Cephe	Apartman Cephe	Apartman Cephe

Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Url 25	Url 25	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome yatak üstü tablolar Kubadabad veya aspendos sarayı çinilernin görselleri	Kempinski Hotel The Dome yatak üstü tablolar Kubadabad veya aspendos sarayı çinilernin görselleri	Kempinski Hotel The Dome yatak üstü tablolar Kubadabad veya aspendos sarayı çinilernin görselleri	Kepez'de bir İmam Hatip Lisesi bahçe duvarı

				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	

Alt Bilgi	Muratpaşa Şahin İş Merkezi	Akdeniz Üniversitesi Kaldırım Taşları	Mahmut Celaleddin Öktem Anadolu İmam Hatip Lisesi Bahçe Kapısı	
------------------	----------------------------	--	--	--

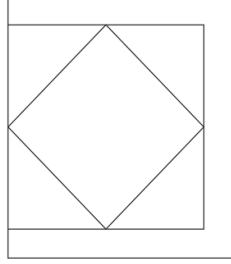
Levha 2

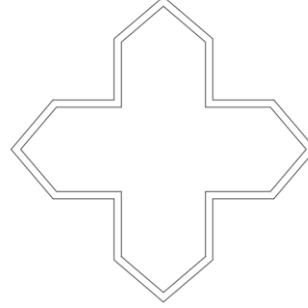
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Evdır Han	Taçkapı			Geometrik Süsleme, taş zemin üzerinde zigzag desen
Kaynak		(Korkmaz, 2005)	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25			
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome'da duvar kâğıdı			

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafları	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
İmarat Medresesi	Taçkapı			Taçkapı çerçevesinde zincir detayı
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				

Kaynak	Url 25	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome'da zemin seramik deseninde	Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Peyzajında	Megasaray Otel Konyaaltı Korkuluklar	Megasaray Otel Konyaaltı giriş kapısı
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 29	Url 29	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	
Alt Bilgi	Hotel Ozkaymak Falez seramik bordür	Hotel Ozkaymak Falez duvarda	Konyaaltı Apartman Bahçe Duvarı	

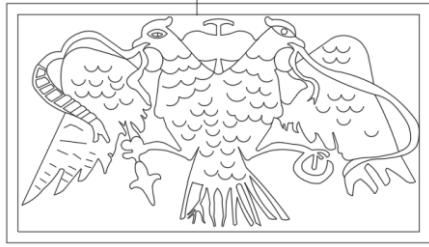
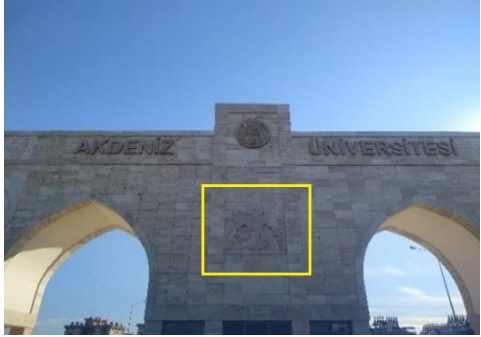
Levha 4

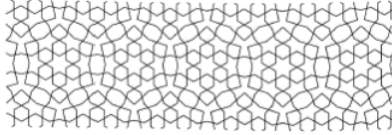
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
İmaret Medresesi	Taçkapı niş (mihrab)			Taçkapı nişinde taş oyma geometrik desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 26	Url 42	Url 29	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden
Alt Bilgi	Papillon Zeugma Relaxury zemin seramiği	Club Hotel Sera tavan	Hotel Ozkaymak Falez yatak başlığındaki pano	Konyaaltı Apartman bahçe duvarı

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Dört Kollu Selçuklu Yıldızı. Her kolda rumiler bulunmaktadır.
Kaynak		(Selçuklu Belediyesi, 2018)	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden		
Alt Bilgi	Apartman Cephesi	Mağaza Cephesi Berra		

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Evdir Han	Taçkapı			Mukarnası çerçeveleyen şeritte bulunan geometrik süsleme
Kaynak		(Korkmaz, 2005)	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 26	Url 26		
Alt Bilgi	Papillon Zeugma Relaxury kolon üzeri	Papillon Zeugma Relaxury duvar kâğıdı		

Levha 7

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklam a
Muratpaşad a Bulunan Konut	Cephe			Çift Başlı Kartal
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Url 40		
Alt Bilgi	Akdeniz Üniversitesi Toros Kapısı	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi		

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Karatay Medresesi	Taçkapı			Taçkapıda geometrik desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

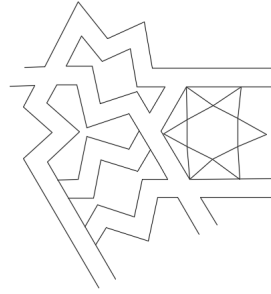
Levha 9

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Karatay Medresesi	Taçkapı ve nişleri			Taçkapıda geometrik desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

Levha 10

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Karatay Medresesi	Taçkapı			Taçkapıda geometrik desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

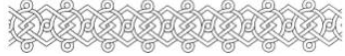
Levha 11

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
İmaret Medresesi	Taçkapı			Taçkapıda geometrik desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

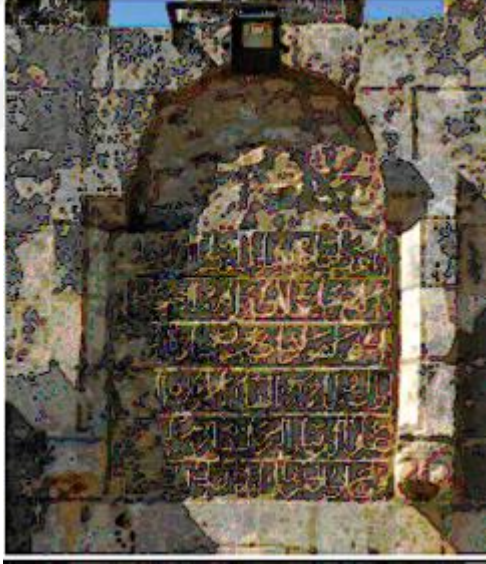
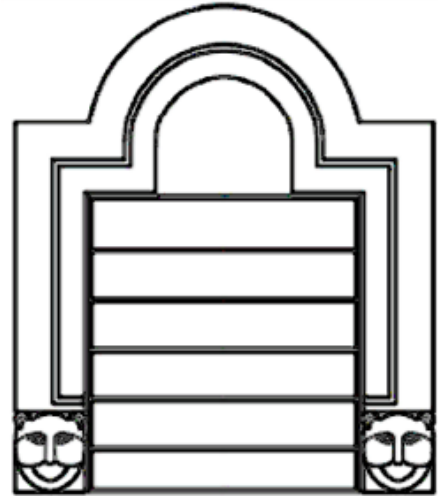
Levha 12

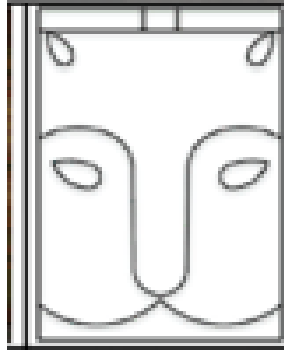
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafi	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Atabey Armağan Medresesi	Taçkapı			Geometrik Süsleme
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	(Sönmez C. C., 2009)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

Levha 13

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Evdır Han	Taçkapı			Geometrik Süsleme
Kaynak		Url 4	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

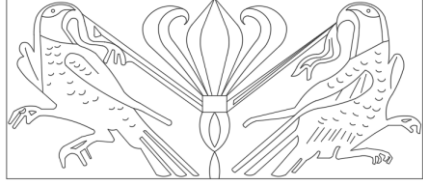
Levha 14

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Alara Han	Kitabe çerçevesi			Hayvan Figürü
Kaynak		(Ersoy, 2021)	(Dursun, Sultan I.Alaeddin Keykubad'ın inşa ettirdiği kervansaraylardaki figürlü süslemeler., 2019)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

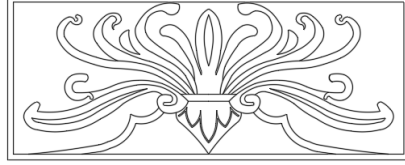
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafl	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Alara Han	Kandil			Hayvan Figürü
Kaynak		(Dursun, Sultan I.Alaeddin Keykubad'ın inşa ettirdiği kervansaraylardaki figürlü süslemeler., 2019)	(Dursun, Sultan I.Alaeddin Keykubad'ın inşa ettirdiği kervansaraylardaki figürlü süslemeler., 2019)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Alanya (Aspendos) Sarayı	Alanya Müzesi			Çini üzerinde Geometrik Süsleme
Kaynak		(Selçuklu Belediyesi, 2018)	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

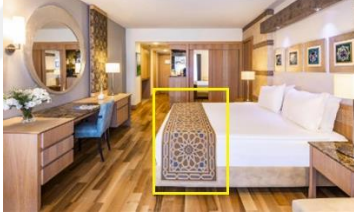
Levha 17

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Muratpaşa'da Bulunan Konut	Cephe			Hayvansal ve bitkisel süsleme
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

Levha 18

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Muratpaşada Bulunan Konut	Cephe			Bitkisel süsleme
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Alt Bilgi				

Levha 19

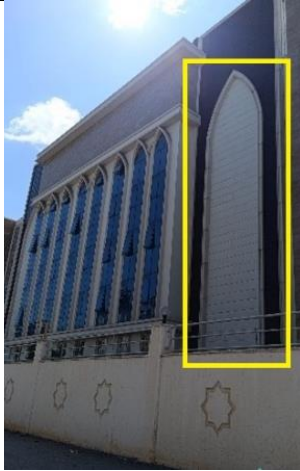
Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
				12 köşeli Selçuklu Yıldızı
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 25	Url 25	Url 25	Url 25
Alt Bilgi	Kempinski Hotel The Dome tekstil ürünü üzerinde	Kempinski Hotel The Dome balkon korkuluğu	Kempinski Hotel The Dome duvarda	Kempinski Hotel The Dome tavanda
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden

Alt Bilgi	Bahçe kapısı	Levelant ofis binası bahçe çiti	Bahçe kapısı	Meltem Diyanet Vakfı Satış Mağazası
Günce I Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Url 35
Alt Bilgi	Apartman Cephesi	Sunblue Hotel Cephe	Sunblue Otel Bahçe Kapısı	Antalya Bilim Üniversitesi

Levha 20

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Karatay Medresesi	Taçkapı ve nişleri			Taçkapıda geometrik desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 37	Url 36		
Alt Bilgi	Swandor Hotels & Resorts Topkapi Palace lobi tavanı	Isnova Hotel Yatak başlığı arkasında bulunan duvar kâğıdı		

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafı	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Karatay Medresesi	Bitkisel bezemeler			Taçkapıda bitkisel desen
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	(Demiriz, 2018)	
Güncel Bulunduğu Yerler				
Kaynak	Url 38	Url 39		
Alt Bilgi	Bilem Hotel Beach & Spa Kolon üzerinde cnc kesim bitkisel bezeme	Club Hotel Sera başlık üzerinde bulunan desen		

Yapının Adı	Süslemenin Bulunduğu Yer	Süslemenin Fotoğrafları	Süslemenin Çizimi	Süsleme Açıklama
Ticari Mekân	Köşede sütun			Restorasyon geçirmiş Kaleiçi'nde bir konutun köşesinde bulunmaktadır. Taş üzerine oyulmuş sade bir desendir.
Kaynak		Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Melek Ersoy Demirtaş tarafından çizildi.	
Güncel Bulunduğu Yerler				

Kaynak	Melek Ersoy Demirtaş Arşivinden	Url 34		
Alt Bilgi	Mahmut Celaledin Öktem Anadolu İmam Hatip Lisesi Cephesi	Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Cephe		

Levha 23

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	Demirtaş Ersoy, Melek
Uyruğu	Türk

Eğitim Derecesi	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Lise	Fevzi Çakmak Anadolu Lisesi	2013
Üniversite	Haliç Üniversitesi/ Mimarlık	2018
Yüksek Lisans	Haliç Üniversitesi/Mimarlık	2021

Yayınlar:

Yüksek Lisans Tezi: I.Alaeddin Keykubat'ın baniliğinde yapılan hanların orantı, denge ve modülasyon ilişkisi üzerine bir inceleme